EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 15. 12. 2020
COM(2020) 730 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o občianstve za rok 2020
Posilnenie postavenia občanov a ochrana ich práv

1. Úvod

Občianstvo EÚ je popri mieri jedným z najvýznamnejších úspechov európskeho projektu a vo svete je jedinečné. Práva vyplývajúce z občianstva EÚ vrátane voľného pohybu, politických a demokratických práv a práva občanov EÚ využívať konzulárnu ochranu iných členských štátov, keď ich krajina nemá zastúpenie v zahraničí, mali transformačný vplyv na Európu. V súčasnosti využíva právo bývať v inej krajine EÚ 13,3 milióna Európanov[1].

Komisia každé 3 roky vydáva správu o uplatňovaní ustanovení o občianstve EÚ[2] a navrhuje nové priority na nasledujúce 3 roky. Od poslednej správy o občianstve EÚ z roku 2017 sa vyskytli významné problémy pri uplatňovaní práv vyplývajúcich z občianstva EÚ, a to aj v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19, no takisto došlo k viacerým pozitívnym udalostiam. Napríklad 9 z 10 občanov Európskej únie pozná výraz „občan Európskej únie“, čo je doteraz najvyššie zaznamenané číslo[3]. Okrem toho účasť v posledných európskych voľbách bola najvyššia za posledných dvadsať rokov[4], najmä vďaka mladým voličom a prvovoličom. Rodový rozdiel medzi voličmi a v zložení Európskeho parlamentu sa naďalej znižuje. Podpora voľného pohybu je najvyššia za 12 rokov[5].

Od poslednej správy o občianstve v Európe vznikli významné spoločenské hnutia zaoberajúce sa otázkami ako zmena klímy, hospodárstvo a daňový systém, rasizmus a rovnosť. Tieto hnutia často kombinovali pouličné protesty s aktivizmom na internete, vďaka čomu úspešne prekonali geografické a jazykové hranice a vytvorili celoeurópske a dokonca globálne synergie. Ak sme niekedy pochybovali o tom, že občania Európskej únie strácajú záujem o politiku, posledné roky nám ukázali, že sú motivovaní viac ako kedykoľvek predtým dosiahnuť, aby ich hlasy boli vypočuté a aby formovali spoločnosť, v ktorej žijú.

V poslednom čase sa zároveň vyskytli veľmi početné a zložité výzvy. Kríza spôsobená ochorením COVID-19 nám ukázala, ako veľmi sa Európania spoliehajú na voľný pohyb a ako sú na ňom z hospodárskych a osobných dôvodov závislí. Z dôvodu cestovných obmedzení, ktoré boli prijaté po vypuknutí pandémie COVID-19 v prvej polovici roka 2020, tisíce Európanov uviazli v zahraničí, čo viedlo k bezprecedentnej koordinovanej snahe medzi EÚ a jej členskými štátmi, vďaka ktorej sa vyše 600 000 občanov dostalo bezpečne domov. Hoci Európa sa zhostila náročnej úlohy zachrániť svojich občanov v zahraničí, objavili sa otázky o tom, či by nemalo byť združovanie zdrojov EÚ v tretích krajinách efektívnejšie a či by nemala byť pomoc občanom flexibilnejšia. Počas pandémie, ako aj počas volieb do Európskeho parlamentu a po nich, boli občania EÚ v online prostredí terčom dezinformácií na

[1] Databáza Eurostatu (migr_pop1ctz).
[2] Správu za rok 2017 možno nájsť na adrese: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=51132.
[3] Rýchly prieskum Eurobarometra 485, pozri: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2260
[4] Pozri správu o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019, COM(2020) 252 final.
[5] Rýchly prieskum Eurobarometra 485.

internete, čím bol ohrozený základný predpoklad ich demokratickej účasti na verejnom živote a ich informovaných rozhodnutí.

Životy občanov EÚ naďalej ovplyvňuje množstvo každodenných praktických administratívnych a právnych záťaží, ktoré zatienil vplyv nových technológií a celosvetové ohrozenie verejného zdravia. Patria sem zložité postupy pri registrácii voličov v prípade migrujúcich občanov EÚ, ako aj nedostatočné digitálne možnosti týkajúce sa administratívnych postupov a daňových režimov pre cezhraničných pracovníkov. Okrem toho referendum o brexite, ktoré viedlo k odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ, malo vplyv na životy takmer 3,7 milióna občanov EÚ[6], ktorí sa usadili v Spojenom kráľovstve, a na milióny občanov Spojeného kráľovstva, ktorí prišli o postavenie občanov EÚ.

Správa o občianstve je úzko prepojená so šiestimi hlavnými cieľmi Komisie pre Európu[7], predovšetkým s novým impulzom pre európsku demokraciu a priblíženie EÚ občanom. Treba ju vnímať v kombinácii s inými iniciatívami, ktoré dopĺňa, napríklad s novou stratégiou zameranou na posilnenie uplatňovania Charty základných práv[8], a najmä s akčným plánom pre európsku demokraciu[9]. Opatrenia a priority uvedené v tejto správe sa zameriavajú priamo na posilnenie postavenia občana, čím dopĺňajú akčný plán pre európsku demokraciu, v ktorom sa riešia kľúčové výzvy pre naše demokracie a ktorý pokrýva oblasti politík so širokým spoločenským vplyvom[10].

Navrhované priority sa zakladajú na osobitných konzultáciách[11] vrátane verejnej konzultácie o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ a rýchleho prieskumu Eurobarometra o občianstve EÚ a demokracii[12], ako aj na výskume vrátane činnosti siete akademických pracovníkov zaoberajúcich sa právami vyplývajúcimi z občianstva EÚ. Pri stanovovaní priorít Komisia taktiež priamo čerpala z mnohých listov od občanov, ktorí sa na ňu pravidelne obracajú s problémami a otázkami, ktorým čelia, keď si uplatňujú svoje práva v každodennom živote.

---

[6] Databáza Eurostatu (migr_pop1ctz).

[7] V politickom usmernení pre budúcu Európsku komisiu na obdobie 2019 – 2024 sa uvádzajú tieto: Európska zelená dohoda, hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí, Európa pripravená na digitálny vek, ochrana nášho európskeho spôsobu života, silnejšia Európa vo svete a nový impulz pre európsku demokraciu.

[8] COM(2020) 711.

[9] COM(2020) 790.

[10] Správa o občianstve nepokrýva len demokratické práva občanov EÚ, ale zahŕňa aj ďalšie práva vyplývajúce z občianstva EÚ zakotvené v Zmluve o EÚ a Charte základných práv Európskej únie. Ďalej existuje aj zjavné prepojenie s nedávno prijatým „novým programom pre spotrebiteľov“, v ktorom sa riešia naliehavé potreby spotrebiteľov počas pandémie COVID-19 a v ktorom sa predstavuje vízia spotrebiteľskej politiky EÚ na ďalších päť rokov. V programe sa navrhuje celostný prístup k spotrebiteľským politikám s cieľom ochrániť a podporiť občanov EÚ ako spotrebiteľov a zabezpečiť ich práva v súlade so zelenou a digitálnou transformáciou našej spoločnosti.

[11] Vrátane konzultácií s odborníkmi z členských štátov v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb a so skupinou odborníkov na voľný pohyb v septembri 2020. V septembri 2020 sa uskutočnilo osobitné konzultačné stretnutie s príjemcami v rámci programu Práva, rovnosť a občianstvo a programu „Európa pre občanov“.

[12] Rýchly prieskum Eurobarometra 485 „Občianstvo EÚ a demokracia“ uskutočnený v 27 členských štátoch EÚ medzi 27. februárom a 6. marcom 2020.
https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2260.

Správa o občianstve za rok 2020 sa skladá z dvoch samostatných dokumentov: z tejto správy a zo správy podľa článku 25 ZFEÚ[13], v ktorej sa uvádza judikatúra Súdneho dvora v oblasti práv vyplývajúcich z občianstva.

V správe sa hodnotí pokrok v oblasti občianstva EÚ od správy za rok 2017 a navrhujú sa v nej nové priority a opatrenia, ktoré by mali mať skutočný prínos pre občanov EÚ, aby mohli svoje práva vyplývajúce z občianstva využívať v praxi, najmä v cezhraničnom kontexte. Stanovuje sa v nej niekoľko konkrétnych opatrení a priorít v rámci štyroch hlavných tém:

- posilnenie demokratickej účasti, posilnenie postavenia občanov a podpora začleňovania občanov v EÚ,
- uľahčenie uplatňovania voľného pohybu a zjednodušenie každodenného života,
- ochrana a podpora občianstva EÚ,
- ochrana občanov EÚ v Európe a zahraničí, a to aj v časoch krízy/ohrozenia.

2. Posilnenie demokratickej účasti, posilnenie postavenia občanov a podpora začleňovania občanov v EÚ

2.1. Účinné uplatňovanie hlasovacích práv

Právo voliť a byť volený je základom demokratickej spoločnosti. Vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019 bola zaznamenaná najvyššia účasť za posledných dvadsať rokov. Vyššia **účasť** sa dosiahla vďaka mladým voličom a prvovoličom. Takisto ženy sa zúčastnili vo veľkom počte a rodový rozdiel voličov sa znížil zo 4 % v roku 2014 na 3 % v roku 2019. Počet žien zvolených do Parlamentu sa zvýšil z 37 % na 39,4 %. Údaje o volebnej účasti ďalších nedostatočne zastúpených skupín sú obmedzené, keďže ich zbiera len málo členských štátov[14].

Nedostatočne zastúpené skupiny voličov však čelia ďalším výzvam. Pre ľudí s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom môže byť ťažšie ako pre zvyšok obyvateľstva dostať sa na kandidačnú listinu, zaregistrovať sa vo voľbách alebo vykonávať ďalšie volebné úkony. Vo volebných procesoch sa napríklad často zneužíva spoločenská a hospodárska zraniteľnosť

[13] COM(2020) 731.

[14] Údaje o účasti vo vnútroštátnych voľbách naznačujú, že mnoho občanov môže pri volení čeliť ďalším výzvam. Z ľudí so štátnou príslušnosťou krajiny, v ktorej žijú naprieč EÚ, uvádza takmer 60 % tých, ktorí sa narodili imigrantom v krajine podávajúcej správu, že volilo v posledných vnútroštátnych parlamentných voľbách vo svojej krajine pobytu. To je takmer o 10 percentuálnych bodov menej ako u ich spoluobčanov, ktorých rodičia sa narodili v krajine podávajúcej správu, a o 5 bodov menej ako u tých, ktorí prišli ako deti a získali občianstvo krajiny podávajúcej správu. Je to však o 10 bodov viac ako u ľudí, ktorí majú štátnu príslušnosť krajiny podávajúcej správu a ktorí zároveň prišli vo veku 15 a viac rokov. Ďalšie informácie sa nachádzajú v publikácii OECD-EÚ (2018), Settling In 2018: Indicators of immigrant integration (Usádzanie sa v roku 2018: ukazovatele integrácie prisťahovalcov).

Rómov[15], a to prostredníctvom kupovania hlasov a manipulácie s hlasmi, priameho nátlaku alebo vyhrážok. Úspešné začlenenie Rómov závisí od toho, či si môžu primerane uplatňovať svoje právo voliť a byť volený. Členské štáty by preto mali vynaložiť viac úsilia na zvýšenie informovanosti o voľbách, aby tak zvýšili účasť Rómov a ďalších znevýhodnených skupín – mali by im zabezpečiť, aby sa mohli vo voľbách slobodne a informovane rozhodovať, a podporiť ich politické zastúpenie[16].

Vo voľbách sú naďalej nedostatočne zastúpené osoby so **zdravotným postihnutím**, a to pokiaľ ide o uplatňovanie ich práva voliť, ako aj byť volený. Čelia rôznorodým prekážkam, ako je napríklad obmedzená prístupnosť priestorov a hlasovania alebo nedostatok prístupných informácií o kandidátoch a diskusiách. Odhaduje sa, že 800 000 občanom EÚ zo 16 členských štátov mohlo byť odopreté právo zúčastniť sa na voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019[17], pretože vnútroštátne pravidlá a organizačné opatrenia ich členských štátov dostatočne nezohľadňujú ich osobitné potreby. Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi a s Európskym parlamentom na zabezpečení politických práv osôb so zdravotným postihnutím na báze rovnocennosti s ostatnými[18] a najmä na zabezpečení toho, aby sa toto právo uplatnilo v ďalších voľbách do Európskeho parlamentu.

Mnohé členské štáty prijali konkrétne opatrenia na zvýšenie **účasti žien** vo voľbách EÚ[19]. Patrí medzi ne prepojenie pridelenia verejných finančných prostriedkov politickým stranám s podporou politického zapojenia žien[20], systémy kvót na kandidačných listinách[21] a zavedenie všeobecnej povinnosti, že politické strany musia mať rodovo vyvážené kandidačné listiny[22]. Napriek tomu však stále existuje veľa výziev. Nenávistné prejavy na internete a online násilie na ženách v politike predstavujú čoraz väčšie prekážky účasti žien v politike napríklad preto, že odrádzajú kandidátky od kandidovania[23].

---

[15] Pozri Rómsky občiansky monitoring: súhrnná správa o vykonávaní vnútroštátnych stratégií integrácie Rómov v Bulharsku, Českej republike, Maďarsku, Rumunsku a Slovenskej republike (marec 2018), s. 12 – 13 a s. 28; Rómsky občiansky monitoring: súhrn správ občianskej spoločnosti o vykonávaní vnútroštátnych stratégií integrácie Rómov v Európskej únii (marec 2020), s. 23.

[16] Nový strategický rámec pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov bol prijatý 7. októbra 2020: https://ec.europa.eu/info/publications/new-eu-roma-strategic-framework-equality-inclusion-and-participation-full-package_en.

[17] Správa Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru za rok 2019 „Skutočné práva osôb so zdravotným postihnutím voliť vo voľbách do EP“.

[18] EÚ a všetky členské štáty sú stranami Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD). V súlade s článkom 29 o účasti na politickom a verejnom živote štátne strany následne zaručia osobám so zdravotným postihnutím politické práva a príležitosť využívať ich rovnako ako ostatní.

[19] Údaje o zastúpení žien na rôznych úrovniach politického rozhodovania v členských štátoch sú zverejnené v databáze rodových štatistík Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (EIGE), https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol.

[20] Írsko.

[21] Príklady: BE, ES, SI, FR, PT, SI.

[22] Rumunsko.

[23] Medziparlamentná únia, Parlamentné zhromaždenie Rady Európy 2018: Sexizmus, obťažovanie a násilie na ženách v európskych parlamentoch: http://www.assembly.coe.int/LifeRay/EGA/WomenFFViolence/2018/20181016-WomenParliamentIssues-EN.pdf.

V rámci príprav na ďalšie voľby do Európskeho parlamentu usporiada Komisia **podujatie na vysokej úrovni**, na ktorom sa stretnú rôzne orgány s cieľom riešiť výzvy týkajúce sa volebných procesov, ako aj posilniť postavenie občanov v rámci účasti na demokratickom procese v úlohe voličov a kandidátov.

V rámci **európskej siete spolupráce v oblasti volieb** Komisia pomohla krajinám EÚ pri výmene najlepších postupov, ktoré pomôžu rôznym skupinám občanov zúčastniť sa na voľbách, a v pomoci bude pokračovať[24]. Takisto bude naďalej podporovať najlepšie postupy v rámci siete v súlade s najvyššími európskymi normami pre slobodné a spravodlivé voľby vrátane noriem odporúčaných Benátskou komisiou Rady Európy[25].

V roku 2021 Komisia zorganizuje semináre pre Európsku sieť spolupráce v oblasti volieb na témy: i) zlepšovanie prístupu k voľbám do Európskeho parlamentu; ii) postupy pri hlasovaní na diaľku a osobitne elektronickom hlasovaní (e-voting) alebo online nástrojoch, ktoré môžu uľahčiť elektronickú demokratickú účasť, a zároveň riešiť obavy týkajúc sa bezpečnosti a dôvernosti[26] a iii) vypracovanie ukazovateľov, napr. o demokratickej účasti osobitných skupín. Ďalšia podpora **európskeho rozmeru vo voľbách do Európskeho parlamentu** posilňuje prepojenie medzi jednotlivcami a inštitúciami EÚ, a tým aj demokratickú legitimitu európskeho rozhodovacieho procesu. Takisto pomôže politickej zodpovednosti. Aby ľudia mohli brať politikov na zodpovednosť, musia vnímať jasné prepojenie medzi vnútroštátnymi kampaňami a programami kandidátov, európskymi politikami a politickými stranami, ku ktorým títo kandidáti patria. V materiáloch ku kampani použitých počas volieb v roku 2019 dominovala Európa a európske témy ako „hodnoty“, „hospodárstvo“. „sociálne témy“ a „životné prostredie“[27]. Niekoľko politických strán poskytlo voličom informácie o svojom pridružení k európskym stranám a viacero strán podniklo kroky na zvýšenie informovanosti o európskom rozmere volieb prostredníctvom svojich materiálov a webových sídiel týkajúcich sa kampane. Dve politické strany boli priamo prítomné vo viacerých členských štátoch a v rámci kampane predstavili celoeurópsky program[28]. Jeden poslanec Európskeho parlamentu z takejto strany bol zvolený v Nemecku[29]. V odpovedi na túto otázku v prieskume

[24] Európska sieť spolupráce v oblasti volieb vznikla v januári 2019, aby pomohla členským štátom vymieňať si odborné znalosti a najlepšie postupy, a to aj v súvislosti s hrozbami, nedostatkami a presadzovaním. Pozri: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en.

[25] Ďalšie informácie sa nachádzajú na: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Elections_and_Referendums&lang=EN.

[26] Z otvorenej verejnej konzultácie k tejto správe vyplynula väčšinová podpora hlasovania poštou, pričom mnohí respondenti si myslia, že riziká online hlasovania naďalej prevažujú nad jeho výhodami.

[27] Na základe viac ako 11 000 volebných materiálov vrátane plagátov, televíznych spotov, príspevkov na sociálnych médiách a tlačených oznamov 418 politických strán alebo kandidátov, ako aj 193 oficiálnych účtov na Facebooku Centrum pre monitorovanie európskych volieb identifikovalo najčastejšie témy, ktoré sa vyskytli vo volebných kampaniach: „Európa“ (15 % zo všetkých tém) a následne „hodnoty“, „hospodárstvo“, „sociálne témy“ a „životné prostredie“. Pozri publikáciu Johansson, Bengt a Novelli, Edoardo, *2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States* (Kampaň pred voľbami do Európskeho parlamentu v roku 2019 – obrázky, témy, médiá v 28 členských štátoch), 9. júl 2019, https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-sk.

[28] Správa o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019, COM(2020) 252 final.

[29] Za stranu Volt Deutschland. Strana DiEM25 vo voľbách do Európskeho parlamentu neuspela, ale jej kandidáti sa zúčastnili aj na vnútroštátnych voľbách v Dánsku, Nemecku, Grécku, Španielsku, Francúzsku, Rakúsku,

Eurobarometra 2020[30] viac ako 4 z 10 respondentov (43 %) uviedlo, že ak by boli na kandidačných listinách štátni príslušníci z iných krajín EÚ, boli by pravdepodobne viac naklonení hlasovať v ďalších voľbách do Európskeho parlamentu.

Rastúcou skupinou občanov oprávnených voliť a byť volení vo voľbách do Európskeho parlamentu sú **„migrujúci" občania EÚ**: občania, ktorí sa presťahovali, aby žili, pracovali alebo študovali v inom členskom štáte[31]. Odhaduje sa, že v roku 2019 bolo z vyše 17 miliónov migrujúcich občanov EÚ takmer 15 miliónov[32] oprávnených voliť (viac ako 3 % z celkového počtu oprávnených voličov EÚ) vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019. Len pomerne malá časť[33] z nich však svoje práva využila.

Takmer dve tretiny respondentov (65 %) v nedávnom prieskume Eurobarometra[34] považovali za pravdepodobné, že by boli viac naklonení hlasovať v ďalších voľbách do Európskeho parlamentu, ak by sa mohli obrátiť na **informačnú službu**, ktorá občanom poskytuje informácie o voľbách do Európskeho parlamentu a postupoch pri hlasovaní. Viac ako 60 % z tých, čo odpovedali na otvorenú verejnú konzultáciu k tejto správe, si myslelo, že občania nie sú dostatočne informovaní o svojich právach vyplývajúcich z občianstva EÚ, pričom ako najčastejšiu prekážku (22 %) spomínali nedostatok informácií na vnútroštátnej úrovni. Komisia v úzkej spolupráci s Parlamentom preskúma možnosť vytvorenia osobitného spoločného zdroja na podporu občanov EÚ pri uplatňovaní svojich volebných práv a takisto zváži, aké im môže poskytnúť ďalšie možnosti nahlasovania prekážok a incidentov, ktoré majú vplyv na ich politickú účasť. Občania EÚ (vrátane migrujúcich občanov EÚ), ako aj príslušné orgány by k nej mali mať prístup na jeseň 2023.

Migrujúci občania EÚ majú ďalej právo voliť a byť volení vo **voľbách do orgánov územnej samosprávy** a **Európskeho parlamentu** v členskom štáte bydliska. Ich účasť je však často nižšia ako účasť občanov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi danej krajiny. Čiastočne za to môžu zložité postupy registrácie[35] a nedostatočné možnosti hlasovania[36]. Komisia plánuje aktualizovať príslušné smernice[37] a posilniť tak schopnosť migrujúcich občanov uplatniť si svoje volebné práva. Bude to zahŕňať aktualizáciu, objasnenie a posilnenie pravidiel tak, aby

---

Poľsku a Portugalsku a boli zvolení za poslancov národných parlamentov v Dánsku, Grécku, Poľsku a Portugalsku.

[30] Rýchly prieskum Eurobarometra 485.

[31] Komisia podporovala členské štáty pri vykonávaní osobitných ustanovení právnych predpisov EÚ súvisiacich s volebnými právami migrujúcich občanov EÚ v rámci expertnej skupiny pre volebné záležitosti. Výmeny informácií sa týkali platných formalít vrátane príslušných lehôt na registráciu a postupov na podporu účasti.

[32] Databáza Eurostatu (migr_pop1ctz).

[33] Z údajov od členských štátov vyplýva, že miera registrácie migrujúcich občanov EÚ v ich krajine pobytu je naďalej nízka v celej EÚ, hoci medzi členskými štátmi sa čísla (rovnako ako dostupnosť relevantných údajov) výrazne líšia: od 0,1 % v Chorvátsku a 0,2 % v Lotyšsku do 17 % v Španielsku a 24 % na Malte. Viac informácií sa nachádza v pracovnom dokumente útvarov Komisie COM(2020) 252 final.

[34] Rýchly prieskum Eurobarometra 485.

[35] Lehoty na registráciu voličov vo voľbách do Európskeho parlamentu sa napríklad môžu líšiť medzi členskými štátmi, a preto je pre migrujúcich občanov EÚ ťažšie zaregistrovať sa včas.

[36] Môže ísť napríklad o neskoré zaslanie úradných listov alebo ťažkopádne postupy voľby poštou.

[37] Smernica Rady 94/80/ES a smernica 93/109/ES.

sa podporila široká a inkluzívna účasť migrujúcich občanov EÚ. Oblasti, na ktoré sa to bude vzťahovať, zahŕňajú poskytovanie cielených informácií migrujúcim občanom EÚ[38] vrátane informácií o lehotách, dôsledkoch a období platnosti registrácie voliča, výmenu informácií o registrácii migrujúcich občanov EÚ, ktorí sú voličmi a kandidátmi vo voľbách do Európskeho parlamentu, a potrebné úpravy po brexite.

Viacero členských štátov EÚ[39] odopiera svojim štátnym príslušníkom, ktorí trvalo žijú v inej krajine, právo voliť vo voľbách do národného parlamentu. Títo občania **zbavení volebného práva** často čelia vylúčeniu z politického života vo svojej krajine pôvodu, ako aj v krajine pobytu. Komisia vo svojom odporúčaní z roku 2014[40] naliehala na členské štáty, aby umožnili svojim štátnym príslušníkom požiadať o ponechanie na zozname voličov, vďaka čomu by mali naďalej právo voliť. Naďalej bude monitorovať situáciu a vyzýva dotknuté členské štáty, aby zrušili tieto pravidlá zamerané na zbavenie volebného práva.

Práva vyplývajúce z občianstva EÚ negarantujú migrujúcim občanom EÚ právo voliť vo **vnútroštátnych voľbách** vo svojom členskom štáte bydliska, hoci sú aktívnymi členmi spoločnosti a vnútroštátne politiky sa ich dotýkajú. Podľa rýchleho prieskumu Eurobarometra 485 viac ako 6 z 10 Európanov (63 %) si myslí, že občania EÚ, ktorí žijú v krajine EÚ, ktorá nie je ich krajinou pôvodu, majú mať nárok získať právo voliť vo vnútroštátnych voľbách a referendách vo svojej krajine pobytu. Z otvorených verejných konzultácií k tejto správe vyplynula podobná podpora pre udelenie práva voliť migrujúcim občanom EÚ vo vnútroštátnych voľbách v ich členskom štáte bydliska[41]. V marci 2020 bola zaregistrovaná európska iniciatíva občanov na túto tému[42]. Komisia bude túto tému ďalej skúmať s členskými štátmi.

Volebná pozorovateľská misia je dobrý spôsob, ako zapojiť občanov do volebného procesu a zlepšiť dôveru verejnosti v slobodné a spravodlivé voľby. Monitorovanie volieb občanmi môže presahovať pozorovanie volieb a počítanie hlasovacích lístkov a môže zahŕňať uplatňovanie volebných pravidiel na internete, čo môže výrazne uľahčiť prácu vnútroštátnym orgánom zodpovedným za volebné záležitosti. Komisia, vychádzajúca z existujúcich úspešných postupov, plánuje financovať projekty na podporu nezávislých volebných pozorovateľských misií, a to aj tých, ktoré organizujú občania, pričom usmernenia a osvedčené postupy sa prediskutujú v rámci Európskej siete spolupráce v oblasti volieb.

[38] Táto informácia bude sprístupnená prostredníctvom portálu Vaša Európa a vnútroštátnych portálov, ktoré sú súčasťou jednotnej digitálnej brány, ako sa vyžaduje v nariadení 2018/1724 (pozri prílohu I, D.3).
[39] Cyprus, Dánsko, Nemecko, Írsko a Malta.
[40] Odporúčanie Komisie 2014/53/EÚ.
[41] Respondenti boli toho názoru, že voliči by mali mať možnosť vybrať si medzi dvomi krajinami alebo rovnocenne voliť aj v krajine pôvodu, aj v krajine pobytu. Pre mnohých z nich je vhodným kritériom toho, či majú mať cudzí štátni príslušníci právo voliť v celoštátnych voľbách, dĺžka pobytu.
[42] Európska komisia 4. marca 2020 pripustila a zaregistrovala európsku iniciatívu občanov nazvanú „Voliči bez hraníc, Plné politické práva pre občanov EÚ“. Organizátori žiadajú „reformy na posilnenie existujúcich práv občanov EÚ voliť a byť volený v európskych a komunálnych voľbách v krajine ich pobytu a nové právne predpisy na rozšírenie týchto práv na regionálne a vnútroštátne voľby a referendá“.

Opatrenie 1 – Komisia v roku 2021 aktualizuje smernice o hlasovacích právach migrujúcich občanov EÚ vo voľbách do orgánov územnej samosprávy a do Európskeho parlamentu, aby tak uľahčila poskytovanie informácií občanom a zlepšila výmenu relevantných informácií medzi členskými štátmi vrátane informácií na zamedzenie možnosti voliť alebo byť volený dvakrát.

Opatrenie 2 – Komisia preskúma možnosť vytvorenia osobitného spoločného zdroja na podporu občanov EÚ pri uplatňovaní ich volebných práv. Komisia bude naďalej spolupracovať s členskými štátmi v rámci Európskej siete spolupráce v oblasti volieb, aby občanom EÚ uľahčila a zlepšila možnosti uplatňovať si svoje volebné práva, a to aj prostredníctvom podpory výmeny najlepších postupov a vzájomnej pomoci pri zabezpečení slobodných a spravodlivých volieb.

Opatrenie 3 – Komisia bude financovať projekty zamerané na nezávislé volebné pozorovateľské misie vrátane monitorovania zo strany občanov.

2.2. Zvýšenie účasti občanov na demokratickom procese

Pre európsku demokraciu je kľúčové zvýšenie zapojenia občanov do všetkých fáz demokratického procesu. Vzniká veľa nových iniciatív na zapojenie občanov do rozhodovacieho procesu[43]. Vzrástol napríklad záujem o **poradnú demokraciu** v rámci EÚ[44], čo treba zobrať na vedomie a podporovať. Základom demokratickej legitimity je zvyšovanie transparentnosti tvorby politík a rozhodovania a zapojenie občanov do rokovaní o zložitých otázkach, ktorým čelia európske inštitúcie. Takisto je to dôležité pre budovanie dôvery občanov v inštitúcie EÚ a ich vzťahu s nimi.

Na **Konferencii o budúcnosti Európy**, ktorá poskytne celej Európe významnú skúsenosť s deliberatívnou demokraciou, sa vytvorí nové verejné fórum na otvorenú, inkluzívnu, transparentnú a štruktúrovanú debatu s občanmi o viacerých kľúčových prioritách a výzvach. Od samého začiatku bude jej súčasťou priekopnícka **viacjazyčná digitálna platforma**, ktorá konferenciu sprístupní občanom zo všetkých oblastí života a všetkých kútov Únie. Občania

[43] Iniciatívy zahŕňali zhromaždenia s občanmi (ako tie vo Vallónsku, ktorých cieľom bolo zapojiť ľudí do návrhu politických odporúčaní zameraných na rozpoznávanie „falošných správ“). Zhromaždenia s občanmi sa považujú za poradné orgány, ktoré sa používajú vo viacerých členských štátoch a umožňujú ľuďom prispieť k tvorbe politík. Pozoruhodným príkladom je Írsko, kde sa bežne používajú pri vypracúvaní možností v referendách.

[44] V poslednej správe OECD sa opisuje hĺbka a rozsah inšpiratívnych iniciatív zameraných na poradnú demokraciu vrátane tých v rámci EÚ, kde sa tisíce náhodne vybraných občanov zapojili do participatívnejších štýlov riadenia demokracie. („Naskočte na poradnú vlnu“: https://www.oecd.org/gov/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions-339306da-en.htm).

budú môcť predkladať podnety a návrhy alebo organizovať miestne diskusie. Vďaka prekladu do všetkých jazykov EÚ budú môcť diskusie sledovať občania z rôznych členských štátov a diskusie o budúcnosti Európy môžu získať skutočne medzi-národný charakter. Na **Konferencii o budúcnosti Európy** by sa mohlo diskutovať o vylepšení systému hlavných kandidátov vo voľbách do Európskeho parlamentu, ako aj o spôsobe riešenia otázky nadnárodných kandidačných listín.

Opatrenia akčného plánu pre európsku demokraciu dopĺňa správa o občianstve, ktorá sa z perspektívy občana sústreďuje na opatrenia a iniciatívy zamerané na priame posilnenie jeho postavenia a ochranu jeho práv. Na podporu poradnej a reprezentatívnej demokratickej účasti by sa mali využívať inovačné techniky a techniky zamerané na používateľa, ktoré sú vhodné pre ľudí rôzneho veku a s rôznymi potrebami. Politiky, ktoré **zvyšujú** informovanosť a **zapojenie verejnosti do rozhodovania na európskej úrovni**, by mali byť prínosné pre všetkých občanov. To je kľúčové pre to, aby občania EÚ mali istotu, že ich hlas bude vypočutý a že účasť na voľbách má zmysel. Občania s posilneným postavením by mali mať nástroje, kanály a zručnosti na vyjadrenie svojho postoja na verejnosti, aby mohli priamo prispieť k tvorbe verejných politík na všetkých úrovniach. Komisia preskúma inovatívne spôsoby, ako viesť konzultácie s občanmi a získať od nich spätnú väzbu k nových právnym predpisom EÚ.

Komisia už testuje participatívne a poradné postupy, napríklad pri navrhovaní a vykonávaní projektov politiky súdržnosti[45] a pri identifikovaní možných priorít piatich misií EÚ, ktoré budú neoddeliteľnou súčasťou programu Horizont Európa, nového rámcového programu pre výskum a inováciu (zameraného na rakovinu, adaptáciu na zmenu klímy, zelenšie a inteligentnejšie mestá, zdravé pôdy a zdravé oceány a vody)[46]. Naďalej bude financovať **projekty v oblasti výskumu a inovácií**, ktorých cieľom je vytvoriť poradné a participatívne demokracie prostredníctvom experimentovania a preskúmať postupy, výzvy a dôsledky postupov poradnej demokracie v rôznych geografických mierkach a v rôznych sociálnych skupinách[47]. Komisia bude takisto financovať inovačné projekty, ktorých cieľom je zvyšovanie kapacity alebo poskytovanie praktickej podpory občanom EÚ, aby sa mohli

[45] https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2020/04/22-04-2020-deadlines-reminder-boost-citizen-engagement-in-the-implementation-of-cohesion-policy.

[46] https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe_en. Komisia oznámi konečné vybrané misie na konci roka 2020. Aj po spustení misií budú občania EÚ naďalej zapojení do všetkých fáz ich vykonávania.

[47] V rámci iniciatívy Horizont 2020 sa predovšetkým poskytne takmer 12 miliónov EUR štyrom konzorciám viacerých zainteresovaných strán, ktoré budú uskutočňovať aktivity v oblasti výskumu a experimentovania zamerané na: i) demokratizáciu územnej súdržnosti (experimentovanie s poradným zapojením občanov a participatívnym zostavovaním rozpočtu v rámci európskych regionálnych a mestských politík); ii) mestá ako oblasti politickej inovácie pri posilňovaní poradnej a participatívnej demokracie; iii) inkluzívnu vedu a európske demokracie a iv) vytvorenie participatívnych priestorov pomocou viacjazyčného dynamického poradného prístupu. V jej následnom programe Horizont Európa bolo vytvorenie „odolnejšej, inkluzívnejšej a demokratickejšej európskej spoločnosti“ už označené ako jedno z kľúčových strategických smerovaní, a preto sa z prvých pracovných programov bude naďalej financovať výskum v týchto oblastiach.

zapojiť do transformácií, ktoré sú súčasťou Európskej zelenej dohody, a to prostredníctvom rokovaní, ako aj účasti[48], a do ďalších oblastí[49].

Ďalším cieľom Európskej únie je ďalej podporovať účasť mladých ľudí na demokratickom živote v Európe[50]. Podpora inkluzívnej participatívnej demokracie je takisto jednou z hlavných zásad **stratégie Európskej únie pre mládež** (2019 – 2027)[51], ktorej cieľom je podpora zapojenia mladých ľudí v Európe do formovania spoločnosti a politiky. Tri hlavné oblasti stratégie EÚ pre mládež sú: *zapájať, spájať a posilňovať postavenie*. *Zapájať* vyjadruje účasť mládeže a odhodlanie EÚ podporiť demokratickú účasť všetkých mladých ľudí, a to najmä prostredníctvom **dialógu EÚ s mládežou**[52], štruktúrovaného nástroja zameraného na účasť mládeže a jedného z najväčších nástrojov v EÚ zameraných na účasť občanov, vďaka ktorému sa dostanú nápady mladých ľudí na prerokovanie. Je to skvelý príklad mobilizácie hlasov vychádzajúcich zdola, ktoré sa úspešne dostanú až k tvorcom politík. V roku 2020 si pripomíname desiate výročie dialógu EÚ s mládežou[53].

Európska iniciatíva občanov (ECI) je dôležitou súčasťou práv vyplývajúcich z občianstva EÚ a dôležitým nástrojom participatívnej demokracie v EÚ. Vďaka nej môže milión občanov, ktorí žijú v štvrtine členských štátov, požiadať Komisiu, aby predložila návrh právneho aktu, ktorým sa vykonajú zmluvy EÚ[54]. Od januára 2020 existujú nové pravidlá, vďaka ktorým je ECI ľahšie použiteľná a prístupnejšia, aby mohla pomôcť zvýšiť účasť občanov EÚ na demokratickom procese EÚ. Európsky parlament a Rada prijali 15. júla 2020 dočasné opatrenia zamerané na riešenie účinkov pandémie COVID-19 na ECI. Pravidlá boli upravené tak, aby bolo možné predĺžiť obdobie zberu iniciatív od občanov, ktoré ovplyvnila pandémia.

[48] To sa deje najmä prostredníctvom „výzvy v rámci zelenej dohody“, na základe ktorej sa mobilizuje 1 miliarda EUR na projekty v oblasti výskumu a inovácií, ktoré reagujú na klimatickú krízu a pomáhajú chrániť jedinečný ekosystém a biodiverzitu Európy. Popri tematických oblastiach odrážajúcich kľúčové pracovné okruhy Európskej zelenej dohody sa prierezové zameranie bude zaoberať posilnením postavenia občanov prostredníctvom mobilizácie financovania v troch kľúčových témach: i) Európska kapacita na rokovanie o Európskej zelenej dohode prístupné občanom a ich účasť na nej; ii) zmeny v správaní a spoločenské a kultúrne zmeny v súvislosti s Európskou zelenou dohodou a iii) umožnenie občanom konať v súvislosti so zmenou klímy a ochranou životného prostredia prostredníctvom vzdelávania, občianskej vedy, iniciatív pozorovania a občianskej účasti.

[49] Občania sú takisto spotrebitelia, ktorých každodenné životy významne ovplyvnila pandémia, a to aj pokiaľ ide o dostupnosť a prístupnosť výrobkov a služieb a cestovanie v rámci EÚ, do nej a z nej. „Nový program pre spotrebiteľov“ je založený na účasti spotrebiteľov na vykonávaní príslušných opatrení, čo sa okrem iného zabezpečí prostredníctvom posilnenia spotrebiteľských organizácií, ktoré zastupujú záujmy spotrebiteľov, radia im a podporujú ich. To je obzvlášť dôležité v prípade niektorých kategórií občanov, ktorí sú zraniteľnejší z dôvodu spoločenských okolností alebo určitých vlastností, napr. z dôvodu veku, rodu, zdravia, digitálnej gramotnosti alebo finančnej situácie.

[50] Článok 165 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

[51] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=SK.

[52] https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/euyouthdialogue_en.

[53] Dialóg EÚ s mládežou viedol k prijatiu európskych cieľov v oblasti mládeže, ktoré predstavujú víziu pre Európu očami mladých ľudí a sú nevyhnutné na to, aby sme mohli dôkladne zvážiť vstupy od mladších generácií a zohľadniť dlhodobú perspektívu pri tvorbe politík, čím sa podporí dialóg a zvýši sa transparentnosť našich politických rozhodnutí a naša zodpovednosť za ne.

[54] Zatiaľ bolo zaregistrovaných 75 iniciatív, pričom šesť z nich prešlo všetkými fázami procesu a bolo úspešne predložených Komisii (zdroj: https://europa.eu/citizens-initiative/home_sk).

Pandémiu COVID-19 sprevádza masívna vlna **nepravdivých alebo zavádzajúcich informácií** vrátane pokusov ľudí a skupín z krajín mimo EÚ o ovplyvnenie občanov a diskusií v EÚ. Komisia od online platforiem vyžaduje väčšiu zodpovednosť, čím pokračuje v podpore informačného prostredia, v ktorom si môžu občania vytvárať informované názory na verejné záležitosti. Pokiaľ ide o dezinformácie týkajúce sa ochorenia COVID-19, Komisia v nadväznosti na spoločné oznámenie o ochorení COVID-19 z júna 2020[55] vytvorila program monitorovania a podávania správ. Signatári Kódexu postupov proti šíreniu dezinformácií každý mesiac informujú o opatreniach prijatých na obmedzenie šírenia dezinformácií o ochorení COVID-19 prostredníctvom svojich služieb. Okrem toho sa počas pandémie COVID-19 ako špecifický prvok dezinformácií rozmohli podvody na spotrebiteľoch, napríklad ponúkanie nepotrebných, neúčinných a potenciálne nebezpečných ochranných výrobkov[56]. Týmto otázkam sa venujú iniciatívy uvedené v spoločnom oznámení[57] a novom programe pre spotrebiteľov[58]. Problémami, ktoré dezinformácie na internete predstavujú pre naše spoločnosti, sa zaoberá akčný plán pre európsku demokraciu a akt o digitálnych službách.

Účasť na vzdelávacích aktivitách môže prispieť k posilneniu účasti občanov na demokratických procesoch. Spomína sa to aj v **európskom programe v oblasti zručností**[59], ktorým sa podporujú zručnosti pre život, pretože „demokratické spoločnosti závisia od aktívnych občanov, ktorí vedia rozlíšiť informácie z rôznych zdrojov, identifikovať dezinformácie, prijímať informované rozhodnutia, sú odolní a konajú zodpovedne“. Z tohto hľadiska Komisia podporí vytvorenie kvalitného a inkluzívneho vzdelávania dospelých, a to v súlade s prvou zásadou Európskeho piliera sociálnych práv.

Digitálne technológie pretvárajú demokratické rozhodovanie v EÚ, ako aj spôsob, akým verejné orgány komunikujú s občanmi. Online nástroje môžu v aktuálnej situácii, keď okolnosti prinútili mnohých ľudí zmeniť svoje pracovné návyky a spôsob komunikácie, uľahčiť interakciu a demokratickú účasť[60]. Digitálnu interakciu zároveň limitujú technické zručnosti ľudí.

---

[55] Spoločné oznámenie Európskej komisie a vysokého predstaviteľa „Boj proti dezinformáciám o ochorení COVID-19 – Aké sú fakty“, 10. jún 2020, JOIN(2020) 8 final.

[56] https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_sk.

[57] Spoločné oznámenie Európskej komisie a vysokého predstaviteľa „Boj proti dezinformáciám o ochorení COVID-19 – Aké sú fakty“, 10. jún 2020, JOIN (2020) 8 final.

[58] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade „Nový program pre spotrebiteľov – Posilnenie odolnosti spotrebiteľov v záujme udržateľnej obnovy“, 13. 11. 2020, COM(2020) 696 final. V súlade s iniciatívami v zmysle nového programu pre spotrebiteľov Komisia podporí vytvorenie online vyšetrovacích kapacít vnútroštátnych orgánov na ochranu spotrebiteľa a uľahčí spoluprácu medzi sieťou spolupráce v oblasti ochrany spotrebiteľa a ďalšími sieťami presadzovania práva a zainteresovanými stranami, aby tak bojovala proti podvodom na spotrebiteľoch, nekalým obchodným praktikám a podvodom.

[59] COM(2020) 274 final z 1. júla 2020.

[60] Počas Európskeho týždňa regiónov a miest v roku 2020 Komisia usporiadala stretnutie na tému „E-demokracia nepozná zákaz vychádzania“, na ktorom predstavila najlepšie postupy z vybraných projektov financovaných zo zdrojov EÚ a preskúmala potenciál digitálnych technológií s cieľom posilniť postavenie občanov a zapojiť ich do európskej demokratickej diskusie.

Jednou z kľúčových priorít Komisie je „Európa pripravená na digitálny vek“ a zlepšovanie digitálnych zručností[61] mládeže, ako aj dospelých. Na to sa zameriava **aktualizovaný akčný plán digitálneho vzdelávania**[62], ktorý bude prebiehať v období 2021 až 2027. Relevantné opatrenia zahŕňajú zintenzívnenie úsilia v snahe posilniť digitálnu gramotnosť a podporiť vytvorenie spoločných usmernení na boj proti dezinformáciám prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj podporu rozvoja lepšieho chápania umelej inteligencie a údajov medzi všetkými občanmi a systematickej integrácie digitálnej gramotnosti do formálnych a neformálnych vzdelávacích projektov. Komisia sa ďalej zaviazala riešiť otázku **vplyvu starnutia** vo všetkých politických oblastiach v snahe pomôcť spoločnostiam a ekonomikám prispôsobiť sa demografickým zmenám[63]. Komisia načrtne konkrétne opatrenia na podporu aktívnej účasti občanov každého veku, od mladých ľudí po starých[64], pričom sa potenciálne ďalej zameria na účasť detí na politickom a demokratickom živote v EÚ.

Migrujúci občania EÚ, ktorí sa usadia v inom členskom štáte, potrebujú **podporu**, ktorá im pomôže začleniť sa do hostiteľskej spoločnosti. Niektorí migrujúci občania EÚ sa môžu nachádzať v nepríjemnej situácii, napr. sú bezdomovcami, alebo majú menšinový pôvod, vďaka čomu môžu mať nárok na dodatočnú podporu. V súčasnosti sú podporné programy často dostupné štátnym príslušníkom tretích krajín, pričom migrujúcim občanom EÚ ako osobitnej skupine často chýba dostatočná podpora. Samozrejme existujú výnimky a počet projektov miestnej samosprávy alebo občianskej spoločnosti, ktoré sa snažia vyplniť túto medzeru, stále rastie. Komisia okrem toho prostredníctvom osobitného financovania v oblasti občianstva EÚ každoročne podporuje projekty zamerané na zvyšovanie informovanosti o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ a o začleňovaní migrujúcich občanov EÚ.

V medzinárodnom výskume a literatúre sa zároveň hovorí o silnej väzbe medzi **účasťou na kultúrnom živote a demokraciou**. Hovorí sa, že spoločnosti sú otvorenejšie a tolerantnejšie, hospodársky silnejšie, lepšie fungujú a majú vyššiu zábezpeku demokracie, ak ľudia majú ľahký prístup k širokej škále kultúrnych aktivít a ak je účasť na nich vysoká. Začiatkom roka 2021 Komisia plánuje v tejto súvislosti spustiť nezávislú štúdiu „Význam účasti občanov na kultúre pre občiansku angažovanosť a demokraciu – politické lekcie z medzinárodného výskumu“. Zhrnú sa v nej existujúce vedomosti a podklady na túto tému, vyjmú sa hlavné politické lekcie a zdôraznia sa v nej príklady úspešných opatrení z viacerých členských štátov EÚ. Štúdia poslúži Komisii ako podpora pri vykonávaní Novej európskej stratégie pre kultúru a pracovného plánu Rady pre kultúru na obdobie 2019 – 2022.

[61] Európsky program v oblasti zručností, v rámci ktorého sa plánujú viaceré opatrenia v spolupráci s digitálnou stratégiou, priemyselnou stratégiou a so stratégiou pre MSP, ako aj s európskym vzdelávacím priestorom, sa zameriava hlavne na vybavenie ľudí zručnosťami potrebnými na digitálnu transformáciu.

[62] Plán má dve strategické priority: i) podporu rozvoja vysokovýkonného ekosystému digitálneho vzdelávania v Európe a ii) posilnenie digitálnych zručností a kompetencií relevantných pre digitálnu transformáciu. Pozri https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf.

[63] Komisia v júni 2020 prijala správu o vplyve demografických zmien, v ktorej predstavuje hybné sily demografickej zmeny a ich vplyv v celej Európe.

[64] V správe Komisie o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019 COM(2020) 252 final bolo oznámené, že Komisia sa osobitne zameria na mladších a starších ľudí, ženy, migrujúcich občanov EÚ a ľudí so zdravotným postihnutím, aby tak podporila inkluzívnu a rovnoprávnu účasť na voľných v roku 2024.

Opatrenie 4 – Komisia podporí aktívnu účasť občanov na demokratickom procese a zaujme inovačné prístupy k ich zapojeniu do legislatívneho procesu, aby sa uistila, že právne predpisy EÚ spĺňajú svoj účel a sú v súlade s hodnotami EÚ. Komisia pôjde príkladom a bude financovať projekty, ktoré podporujú zapojenie, rokovanie a účasť občanov EÚ na programe Horizont Európa a na transformáciách v rámci Európskej zelenej dohody.

Opatrenie 5 – Komisia bude financovať konkrétne miestne opatrenia, ktorých cieľom je podporovať začleňovanie občanov EÚ do spoločnosti EÚ prostredníctvom programu Práva a hodnoty.

Opatrenie č. 6 – Komisia zvýši informovanosť v rámci celej EÚ o význame účasti na kultúre pre spoločnosť a demokraciu prostredníctvom cielených opatrení vrátane financovania.

3. Uľahčenie výkonu voľného pohybu a zjednodušenie každodenného života

3.1. Vyššia právna istota pri uplatňovaní práva na voľný pohyb

Sloboda pohybu[65], vďaka ktorej môže ktorýkoľvek občan EÚ žiť, pracovať alebo študovať v ktoromkoľvek členskom štáte, je právo, ktoré si občania EÚ najviac vážia. V prieskume Eurobarometra sa 8 z 10 respondentov (84 %) vyjadrilo, že voľný pohyb občanov EÚ v rámci EÚ je celkovo prínosný pre hospodárstvo ich krajiny[66]. Odhaduje sa, že okolo 13,3 milióna občanov EÚ využilo svoje právo a presťahovalo sa do iného členského štátu. Sťahovanie do zahraničia môže so sebou prinášať viacero právnych a administratívnych výziev[67] a Komisia podporila členské štáty a občanov EÚ vydaním usmernení[68] zameraných na otázky, ktoré boli identifikované ako problematické počas transpozície alebo pri uplatňované pravidiel voľného pohybu v praxi.

[65] Toto právo sa priamo priznáva každému občanovi EÚ na základe článku 21 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a je zakotvené v článku 45 Charty základných práv Európskej únie. Podľa článku 21 ods. 1 ZFEÚ má každý občan EÚ právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom podlieha obmedzeniam a podmienkam ustanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na ich vykonanie. Uvedené obmedzenia a podmienky možno nájsť v smernici 2004/38/ES o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Ú. v. EÚ L 158, 30.4.2004, s. 77 (ďalej aj ako „smernica o voľnom pohybe“). V článku 45 ZFEÚ sa ďalej každému občanovi EÚ priznáva právo zamestnať sa v ktoromkoľvek členskom štáte a na tento účel tam aj pobývať.

[66] Od roku 2012 je to nárast o 17 percentuálnych bodov.

[67] Z otvorenej verejnej konzultácie k tejto správe vyplynulo, že hoci majú občania pri sťahovaní do zahraničia vo všeobecnosti pocit, že sú dobre informovaní, počas pobytu v zahraničí sa stretávajú s administratívnymi problémami. Vo viacerých prípadoch si želali, aby mali pred sťahovaním viac informácií o daniach, sociálnych dávkach alebo zdravotnom poistení.

[68] COM(2009) 313 final.

Od poslednej správy o občianstve bolo identifikovaných viacero nových problematických otázok a Súdny dvor vyniesol **dôležité rozsudky**, ktorými ďalej objasnil právo občanov EÚ a ich rodinných príslušníkov na voľný pohyb. Jedna otázka sa týkala skutočnosti, že z dôvodu rozdielnych právnych predpisov v rámci členských štátov sa rodinné väzby nemusia zohľadňovať, keď si dúhové rodiny (t. j. rodiny, kde dieťa alebo deti majú rodiča/rodičov LGBTIQ) uplatňujú svoje právo na voľný pohyb.

Súdny dvor vo svojom rozsudku **vo veci Coman a i.** rozhodol, že pokiaľ ide o uplatňovanie práv na voľný pohyb, pojem „manželský partner" občana EÚ v smernici o voľnom pohybe sa uplatňuje aj na osobu rovnakého pohlavia ako občana EÚ, s ktorou je zosobášený[69]. V inom prípade rodinní príslušníci z krajín mimo EÚ, ktorí majú (trvalý) pobytový preukaz, neboli vždy oslobodení od vízovej povinnosti, keď cestovali zo svojho hostiteľského členského štátu do iného členského štátu. Súdny dvor v dvoch rozsudkoch objasnil ich právo na toto oslobodenie[70]. V prípade maloletých osôb, na ktoré sa vzťahuje smernica o voľnom pohybe[71], Súdny dvor rozhodol, že pojem „priamy potomok" občana EÚ, ktorý sa používa v smernici o voľnom pohybe, by sa mal chápať aj ako biologické dieťa, aj ako osvojenec občana EÚ.

Komisia plánuje preskúmať **usmernenia k voľnému pohybu z roku 2009[72]** s cieľom zvýšiť právnu istotu občanov EÚ, ktorí si uplatňujú právo na voľný pohyb, a zabezpečiť účinnejšie a jednotné uplatňovanie právnych predpisov v oblasti voľného pohybu v rámci celej EÚ[73]. Revidované usmernenia by mali odrážať rôznorodosť rodín a mali by tak pomôcť rodinám – vrátane dúhových rodín – uplatňovať si svoje právo na voľný pohyb. Ďalej by mali obsahovať aktualizované usmernenia pre všetky zainteresované strany, predovšetkým občanov EÚ, a mala by sa nimi podporovať činnosť vnútroštátnych orgánov, ktoré sa zaoberajú právami občanov, ako aj súdov a právnikov.

Komisia sa pri aktualizovaní usmernení plánuje zamerať na uplatňovanie **reštriktívnych opatrení na voľný pohyb**, predovšetkým tých, ktoré boli zavedené pre obavy z hľadiska verejného zdravia. Pandémia COVID-19 so sebou priniesla viacero jedinečných výziev týkajúcich sa voľného pohybu v rámci EÚ, pričom mnohé členské štáty zaviedli z dôvodu ochrany zdravia cestovné obmedzenia[74].

Komisia v marci 2020 prijala osobitné usmernenia týkajúce sa uplatňovania voľného pohybu pracovníkov[75]. V máji 2020 predstavila Komisia balík opatrení vrátane spoločného prístupu

[69] Rozsudok z 5. júna 2018 Coman a i., C-673/16, EU:C:2018:385.
[70] Rozsudok z 18. decembra 2014, McCarthy a i., C- 202/13, EU:C:2014:2450 a rozsudok z 18. júna 2020, Ryanair Designated Activity Company, C-754/18, EU:C:2020:478.
[71] Rozsudok z 26. marca 2019, *SM (dieťa patriace pod alžírsky režim kafala)*, C-129/18, EU:C:2019:248.
[72] COM(2009) 313 final.
[73] Sieť SOLVIT, ktorá pôsobí na vnútroštátnej úrovni a pomáha riešiť problémy súladu s právom EÚ, pomáha členským štátom pri správnom uplatňovaní právnych predpisov v oblasti voľného pohybu. Pozri odporúčanie Komisie zo 17. 9. 2013 o zásadách, ktorými sa riadi sieť SOLVIT, C(2013) 5869 final.
[74] V súlade s právnymi predpismi v oblasti voľného pohybu by obmedzenia voľného pohybu mali byť v súlade s požiadavkami proporcionality a nediskriminácie.
[75] Oznámenie Komisie – Usmernenia týkajúce sa uplatňovania voľného pohybu pracovníkov počas pandémie COVID-19, 2020/C 102 I/03.

k obnoveniu slobody pohybu[76], ako aj súbor usmernení a odporúčaní pre turistov, cestovateľov a podniky a kritériá na obnovenie turizmu[77], čím chcela pomôcť postupne zrušiť cestovné obmedzenia a koordinovať opatrenia jednotlivých členských štátov. Flexibilný prístup, ktorý predstavila, sa zakladal na epidemiologických kritériách, uplatňovaní opatrení proti šíreniu, hospodárskych úvahách a úvahách týkajúcich sa vyhýbania sa blízkym kontaktom. Komisia 4. septembra 2020 predstavila návrh odporúčania Rady o koordinovanom prístupe k obmedzeniu voľného pohybu v reakcii na pandémiu COVID-19, ktorý Rada prijala 13. októbra 2020. Cieľom odporúčania[78] je zabezpečiť, aby akékoľvek opatrenia prijaté členskými štátmi na obmedzenie voľného pohybu z dôvodu pandémie COVID-19 boli **primerané, nediskriminačné, dobre koordinované a jasne oznámené** na úrovni EÚ.

Komisia ďalej spustila internetovú platformu „**Re-open EU**“[79] so základnými informáciami vo všetkých jazykoch EÚ na bezpečné obnovenie voľného pohybu a cestovného ruchu v celej Európe. Obsahuje informácie v reálnom čase o hraniciach, cestovných obmedzeniach, opatreniach týkajúcich sa verejného zdravia a bezpečnosti, ako aj praktické informácie pre cestovateľov.

Ako sa uvádza v novom pakte o migrácii a azyle[80], Komisia prijme **stratégiu o budúcnosti schengenského priestoru**, ktorou sa posilňuje Kódex schengenských hraníc[81] a schengenský hodnotiaci mechanizmus, a takisto sa vytvorí schengenské fórum na podporu konkrétnej spolupráce a spôsobov prehĺbenia schengenského priestoru prostredníctvom programu podpory a spolupráce s cieľom pomôcť ukončiť kontroly na vnútorných hraniciach. Prvé zasadnutie schengenského fóra sa uskutočnilo 30. novembra 2020.

Brexit výrazne ovplyvňuje životy občanov EÚ, ktorí využili svoje práva na voľný pohyb, keď ešte bolo Spojené kráľovstvo členom EÚ, a teraz v ňom žijú[82] – je ich približne 3,7 milióna[83]. Komisia sa naďalej zaväzuje chrániť ich práva. V **dohode o vystúpení** sa týmto občanom a ich rodinným príslušníkom vo všeobecnosti garantujú tie isté práva, aké majú teraz: môžu naďalej žiť, študovať, pracovať a cestovať medzi svojou hostiteľskou krajinou a Spojeným kráľovstvom alebo EÚ27. To isté platí pre každého občana EÚ, ktorý sa presťahuje do

[76] Oznámenie Komisie: Smerom k fázovému a koordinovanému prístupu k obnoveniu slobody pohybu a rušeniu kontrol na vnútorných hraniciach – COVID-19, 2020/C 169/03.
[77] Oznámenie Komisie: Usmernenia EÚ pre postupné obnovenie služieb v oblasti cestovného ruchu a pre zdravotné protokoly v ubytovacích a stravovacích zariadeniach – COVID-19, 2020/C 169/01.
[78] Odporúčanie Rady (EÚ) 2020/1475 o koordinovanom prístupe k obmedzeniu voľného pohybu v reakcii na pandémiu COVID-19 (Ú. v. EÚ L 337, 14.10.2020, s. 32).
[79] https://reopen.europa.eu.
[80] COM(2020) 609 z 23. 9. 2020.
[81] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc) (Ú. v. EÚ L 77, 23.3.2016, s. 1).
[82] A odhaduje sa, že v EÚ27 žije jeden milión štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva (zdroj: Prvá spoločná správa o vykonávaní práv na pobyt podľa druhej časti dohody o vystúpení).
[83] Databáza Eurostatu (migr_pop1ctz).

Spojeného kráľovstva pred koncom prechodného obdobia[84]. Komisia pomôže plne informovať občanov EÚ v Spojenom kráľovstve o ich právach a zabezpečí, aby orgány v Spojenom kráľovstve vedeli o potenciálnych problémoch s vykonávaním. V druhej časti dohody o vystúpení je takisto zakotvená ochrana práv vyše 1 milióna štátnych príslušníkov Spojeného kráľovstva, ktorí od 1. februára 2020 nie sú občanmi EÚ, ale naďalej žijú v krajinách EÚ, pričom sa im zaručuje právo žiť, pracovať alebo študovať v hostiteľskej krajine. Stanovujú sa v nej práva na pobyt, práva na vstup a výstup, právo na prácu, uznávanie odborných kvalifikácií a koordinácia sociálneho zabezpečenia. Správne vykonávanie časti dohody o vystúpení týkajúcej sa práv občanov vrátane znevýhodnených skupín je hlavnou prioritou Komisie. Všetci občania by mali mať všetky potrebné informácie, aby si mohli uplatniť svoje práva.

Opatrenie 7 – Komisia v roku 2022 zlepší právnu istotu pre všetkých občanov EÚ, ktorí si uplatňujú svoje práva na voľný pohyb, a vnútroštátne orgány, a to prostredníctvom aktualizácie usmernení EÚ o voľnom pohybe z roku 2009. V aktualizovaných usmerneniach sa zohľadní rôznorodosť rodín (dúhové rodiny), uplatňovanie osobitných opatrení, napríklad tých, ktoré sa zaviedli z hľadiska verejného zdravia, ako aj príslušné rozsudky Súdneho dvora.

Opatrenie 8 – Komisia bude v súlade s dohodou o vystúpení naďalej podporovať ochranu práv občanov EÚ, ktorí mali bydlisko v Spojenom kráľovstve pred koncom prechodného obdobia, keďže si uplatnili svoje právo na voľný pohyb v čase, keď Spojené kráľovstvo bolo ešte členom EÚ.

3.2. Zjednodušenie cezhraničnej práce a cestovania

EÚ v roku 2019 zaviedla prísnejšie bezpečnostné opatrenia týkajúce sa **preukazov totožnosti a dokladov o pobyte** vydaných občanom EÚ[85]. Nové preukazy uľahčia každodenný život migrujúcim občanom EÚ a ich rodinným príslušníkom, cezhraničným pracovníkom, študentom, turistom a ďalším cestovateľom. Vďaka novým pravidlám, ktoré sa začnú uplatňovať 2. augusta 2021, sa zvýši bezpečnosť preukazov totožnosti a pobytových preukazov v rámci EÚ tým, že sa zavedú minimálne normy v súvislosti s informáciami, ktoré obsahujú, ako aj v súvislosti s ochrannými prvkami, ktoré sú spoločné pre všetky členské

[84] To isté platí pre každého štátneho príslušníka Spojeného kráľovstva, ktorý sa presťahuje do členského štátu EÚ počas prechodného obdobia.

[85] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1157 z 20. júna 2019 o posilnení zabezpečenia preukazov totožnosti občanov Únie a dokladov o pobyte vydávaných občanom Únie a ich rodinným príslušníkom vykonávajúcim svoje právo na voľný pohyb (Ú. v. EÚ L 188, 12.7.2019, s. 67).

štáty vydávajúce takéto doklady[86]. Komisia preskúma spôsoby, ako podporiť používanie digitálnych nástrojov a inovácií, ktoré využívajú potenciál preukazov totožnosti vydaných podľa nových pravidiel pre služby elektronickej verejnej správy a elektronických služieb pre podniky.

Zjednodušenie administratívnych postupov a formálnych náležitostí je kľúčové pre občanov, ktorí sa sťahujú z jedného členského štátu do druhého. Ide predovšetkým o verejné listiny ako rodné listy, dôkaz o štátnej príslušnosti alebo výpisy z registra trestov, ktoré boli vydané v zahraničí a musia byť preložené a úradne overené, aby ich verejné orgány uznali. Nariadenie o verejných listinách[87] sa začalo plne uplatňovať 16. februára 2019, pričom uľahčuje občanom uplatňovať si svoje právo na voľný pohyb v rámci EÚ. Komisia úzko monitoruje správne vykonávanie týchto nových pravidiel a aktívne podporuje členské štáty v riešení problémov, ktoré nahlasujú občania a orgány.

Občana EÚ majú právo voľne sa pohybovať medzi členskými štátmi EÚ z pracovných dôvodov bez toho, aby čelili diskriminácii v súvislosti s podmienkami zamestnania – vrátane odmeny. **Cezhraniční pracovníci** sú ľudia, ktorí pracujú v jednom členskom štáte EÚ, ale žijú v inom. V roku 2019 sa tento pojem vzťahoval na 2 milióny[88] z 220 miliónov zamestnaných ľudí v EÚ vo veku od 20 do 64 rokov, čo zodpovedá takmer 1 % z celkovej pracovnej sily v EÚ. Na úrovni EÚ neexistujú v oblasti daňového systému pravidlá týkajúce sa vymedzenia cezhraničných pracovníkov, rozdelenia daňových práv medzi členské štáty alebo daňových pravidiel, ktoré sa majú uplatňovať. Susedné členské štáty, ktorých občania vo veľkom počte prekračujú hranice z pracovných dôvodov, majú vo svojich dvojstranných dohovoroch o zamedzení dvojitého zdanenia stanovené osobitné pravidlá pre cezhraničných pracovníkov. Tieto pravidlá sa často uplatňujú na občanov, ktorí žijú a pracujú v úzkom pásme pozdĺž hranice. Keďže tieto pravidlá odrážajú osobitnú situáciu medzi dvomi členskými štátmi a sú výsledkom rokovaní medzi nimi, jednotlivé dohovory o zamedzení dvojitého zdanenia sa líšia. Príjem cezhraničného pracovníka sa môže zdaňovať v jednom alebo v oboch dotknutých členských štátoch v závislosti od daňových pravidiel[89]. Komisia

[86] Nové pravidlá zahŕňajú záruky prísnejšej ochrany údajov s cieľom zabezpečiť, aby sa zhromaždené informácie neocitli v nesprávnych rukách. Predovšetkým vnútroštátne orgány budú musieť zaručiť bezpečnosť bezkontaktného čipu a údajov v ňom uchovávaných, aby ho nemohli napadnúť hackeri alebo sa k nemu dostať bez povolenia.

[87] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1191 zo 6. júla 2016 o podporovaní voľného pohybu občanov prostredníctvom zjednodušenia požiadaviek na predkladanie určitých verejných listín v Európskej únii a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 (Ú. v. EÚ L 200, 26.7.2016, s. 1 – 136). Na základe nariadenia sa zmierňuje väčšina problémov, s ktorými sa stretávajú občania EÚ, keď predkladajú určité verejné listiny vydané v inom členskom štáte. Verejné orgány už hlavne nemôžu vyžadovať apostilu na verejnej listine alebo jej overenej kópii. Okrem toho sa niektoré verejné listiny už nemusia prekladať, pokiaľ obsahujú viacjazyčný štandardný formulár, ktorý je orgánom členských štátov k dispozícii na Európskom portáli elektronickej justície.

[88] V roku 2019 boli medzi cezhraničnými pracovníkmi v rámci členských štátov najpočetnejšie zastúpení tí, ktorí žili v Poľsku a pracovali v Nemecku (122 000 ľudí), žili vo Francúzku a pracovali v Luxembursku (93 000), žili v Maďarsku a pracovali v Rakúsku (56 000), žili v Nemecku a pracovali v Luxembursku (54 000) a žili vo Francúzku a pracovali v Belgicku (50 000). Väčšina cezhraničných pracovníkov pracovala v stavebníctve, vo výrobe alebo v zdravotníctve.
Viac informácií nájdete na https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/eumove/bloc-2c.html?lang=en.

[89] Podľa ustálenej judikatúry platí, že v zmysle dvojstranných dohôd na zamedzenie dvojitého zdanenia si členské štáty môžu voľne určiť kolízne kritériá na rozdelenie daňovej právomoci medzi sebou. Túto daňovú

plánuje vydať odporúčania na zlepšenie situácie daňovníkov, ktorí sa zúčastňujú na cezhraničných činnostiach, vrátane cezhraničných pracovníkov. Komisia vo svojom akčnom pláne pre daň z júla 2020[90] vyhlásila, že v roku 2021 spustí iniciatívu zameranú na práva daňovníkov v EÚ a na zjednodušenie daňových povinností občanov EÚ.

Cestovanie medzi členskými štátmi môže niekedy zahŕňať použitie viacerých druhov dopravy (ďalej „multimodalita“). **Multimodálne navigačné zariadenia**[91] poskytujú európskym cestovateľom komplexné informácie o ceste od dverí k dverám, vďaka čomu môžu prijímať informované rozhodnutia o cestovaní prispôsobené svojim potrebám. Tieto zariadenia plynulo integrujú informácie o rôznych druhoch dopravy, najmä železničnej a miestnej verejnej doprave, a vedú k účinnejšiemu dopravnému systému. Z toho budú mať značný úžitok občania, keďže nie vždy je ľahké nájsť presné informácie o cezhraničnej doprave a spojeniach. Ďalej by mali ľuďom umožniť vybrať si druhy dopravy, ktoré sú najmenej škodlivé pre životné prostredie. Komisia zvýši svoju podporu pre služby, ktoré pomáhajú ľuďom v EÚ vyhľadávať a rezervovať si multimodálne dopravné spojenia.

Opatrenie 9 – Komisia bude spolupracovať s členskými štátmi na podpore začleňovania riešení v oblasti cezhraničnej elektronickej verejnej správy a elektronického podnikania do novovydaných preukazov totožnosti.

Opatrenie 10 – Komisia v roku 2021 spustí iniciatívu zameranú na práva daňovníkov v EÚ a zjednodušenie daňových povinností pre občanov EÚ.

Opatrenie 11 – Komisia spustí iniciatívu na podporu ďalšieho rozvoja multimodálnych navigačných zariadení, ako aj digitálnych služieb, ktoré uľahčujú rezerváciu a platbu za rôzne ponuky v oblasti dopravy.

4. Ochrana a podpora občianstva EÚ

4.1. Ochrana občianstva EÚ

Občianstvo EÚ a **práva**, ktoré z neho vyplývajú, **sú ukotvené v zmluvách**. Jedinou podmienkou občianstva EÚ je štátna príslušnosť k členskému štátu. Keď členské štáty priznávajú štátnu príslušnosť, musia sa uistiť, že tým neoslabujú podstatu, hodnotu a integritu občianstva EÚ. Integrita sa oslabuje, keď členské štátu priznávajú štátne občianstvo, a teda aj

právomoc si však musia uplatňovať v súlade s právom EÚ. To ďalej znamená, že neexistujú pravidlá, ktorými by sa cezhraničným pracovníkom garantovalo právo na najvýhodnejší daňový režim v dotknutých členských štátov.

[90] COM(2020) 312.

[91] Multimodálny plánovač ciest je IT systém schopný navrhnúť súbor jednej alebo viacerých dopravných služieb na základe minimálnej otázky „Ako sa dostanem z bodu A do bodu B v danom dátume a čase odchodu/príchodu a za akých podmienok?“. Najbežnejším bodom prístupu k takémuto plánovaču ciest je osobitná webová služba. (Štúdia Európskej komisie s názvom „Budúci európsky multimodálny plánovač ciest“, 2011).

občianstvo EÚ výmenou za vopred stanovenú úroveň investícií bez akejkoľvek požiadavky na skutočné prepojenie medzi investorom a krajinou. Hodnoty a zásady EÚ, ako napríklad solidarita medzi štátnymi príslušníkmi členských štátov, sa oslabujú, ak sa účasť na európskom projekte, využívanie jeho práv a účasť na jeho demokratickom živote podmieňujú čisto hospodárskou transakciou. Tieto základné zásady ďalej ohrozujú **systémy udeľovania občianstva investorom**, ktorými sa uľahčuje legalizácia príjmu z trestnej činnosti, daňové úniky a korupcia, ako sa zdôrazňuje v správach Komisie z januára 2019[92] a júla 2019[93]. Komisia začala 20. októbra 2020 konanie o porušení predpisov voči dvom členským štátom z dôvodu ich systémov udeľovania občianstva investorom, ktoré sú taktiež známe ako systémy „zlatých pasov“[94]. Komisia bude naďalej monitorovať situáciu v oblasti systémov udeľovania povolení na pobyt investorom alebo „zlatých víz“, ktoré prinášajú podobné riziká.

Opatrenie 12 – Komisia bude naďalej monitorovať riziká vyplývajúce zo systémov pre investorov, ktoré vedú k získaniu občianstva EÚ, a to aj v súvislosti s prebiehajúcimi konaniami o porušení predpisov, a v prípade potreby zasiahne.

4.2. Podpora občianstva EÚ a hodnôt EÚ

Občianstvo EÚ sa zakladá na spoločných **hodnotách**, ako sa uvádza v článku 2 Zmluvy[95], ktoré zahŕňajú rešpektovanie demokracie, právneho štátu, rovnosti a základných ľudských práv. Z prieskumu Eurobarometra z roku 2019 vyplynulo, že podľa takmer všetkých občanov Európskej únie EÚ najlepšie vystihujú rovnaké hodnoty t. j. demokracia, ľudské práva a právny štát, pričom ich predbehol len mier[96].

Pandémia ochorenia COVID-19 bola výzvou pre niektoré hodnoty EÚ, keďže viedla k **dočasným obmedzeniam základných ľudských práv a demokratických hodnôt**. Okamžite sa vynorili otázky, ako by sa mali za týchto okolností zorganizovať voľby, ako možno férovo uskutočniť volebné kampane, ako môžu občania vyjadriť svoje názory a aké opatrenia, ak vôbec nejaké, možno zaviesť. Je mimoriadne dôležité tieto otázky vyriešiť, keďže vieme, že v krízových časoch je ochrana demokratických hodnôt nesmierne dôležitá

[92] COM(2019) 12 final.
[93] COM(2019) 370 final a SWD(2019) 650 final.
[94] Ďalšie informácie sa nachádzajú na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1925.
[95] V článku 2 sa uvádza: „Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.
[96] V štandardnom Eurobarometri 92 z jesene 2019 sa respondentov pýtali, ktoré hodnoty podľa nich najlepšie reprezentujú EÚ. Medzi hodnotami, ktoré najlepšie reprezentujú EÚ, vynikol „mier“ (42 %), na druhom mieste sa umiestnila „demokracia“ (34 %) a na treťom „ľudské práva“ (32 %). „Právny štát“ skončil na štvrtom mieste, pričom ho uviedol viac ako jeden z piatich respondentov (16 %).

a že okolnosti, ktoré viedli k týmto opatreniam, môžu znova nastať. Komisia bude naďalej pomáhať členským štátom v rámci Európskej siete spolupráce v oblasti volieb s výmenou najlepších postupov v týchto otázkach vrátane regulačných opatrení. Aj bez pandémie sa v posledných rokoch zvyšovala polarizácia v Európe, takisto ako inde vo svete, a európske hodnoty boli spochybňované zvnútra, ako aj zvonka EÚ.

V snahe podporiť skutočnú **kultúru právneho štátu** medzi širokou verejnosťou Komisia vo svojom oznámení „Posilnenie právneho štátu v Únii – Koncepcia pre prijatie opatrení“[97] z júla 2019 oznámila niekoľko opatrení. Napríklad špecializovanú kampaň verejnej komunikácie zameranú na právny štát. Dňa 30. septembra 2020 ďalej vydala svoju prvú výročnú správu o právnom štáte[98], ktorá je stredobodom nového európskeho mechanizmu právneho štátu[99]. Tým sa podnieti trvalá a každoročná diskusia o právnom štáte a podporí sa vznik kultúry právneho štátu v EÚ.

Veľa Európanov vníma ako jeden z hlavných úspechov[100] EÚ[101] **program Erasmus+**. Štúdium, vzdelávanie, odborná príprava a práca v zahraničí alebo účasť na mládežníckych a športových aktivitách v zahraničí prispievajú k posilňovaniu európskej identity v celej jej rozmanitosti a k podpore aktívneho občianstva medzi ľuďmi každého veku. Program Erasmus+ podporuje účasť mládeže na demokratickom živote v Európe, zvyšuje informovanosť o spoločných európskych hodnotách vrátane základných ľudských práv a prepája mladých ľudí s rozhodovacími orgánmi na miestnej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ[102]. Akcie Jean Monnet a program Erasmus+ pomáhajú rozvíjať pocit európskej identity a spolupatričnosti, a to prostredníctvom rozvoja excelentnosti v rámci štúdií o európskej integrácii. Akcie Jean Monnet sa prostredníctvom budúceho programu Erasmus+ rozšíria z oblasti vysokoškolského vzdelávania aj do ďalších oblastí vzdelávania a odbornej prípravy.

[97] COM(2019) 343 final. Komisia sa predovšetkým zaviazala použiť všetky možnosti financovania, napríklad budúci program Práva a hodnoty, v snahe pomôcť občianskej spoločnosti a akademickej obci posilniť kultúru právneho štátu.

[98] https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_sk.

[99] Cieľom tohto mechanizmu je vyvolať skutočný dialóg o právnom štáte na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni. Chápe sa ako ročný proces, ktorým sa má zamedziť výskyt alebo prehlbovanie problémov. Vznikne spoločné povedomie o situácii v oblasti právneho štátu v rámci EÚ a posilní sa medziinštitucionálna spolupráca na túto tému.

[100] V štandardnom prieskume Eurobarometra 89 z roku 2018 respondenti ohodnotili „študentské výmenné programy ako ERASMUS“ ako tretí najpozitívnejší výsledok EÚ, hneď za „mierom medzi členskými štátmi EÚ“ a „voľným pohybom ľudí, tovaru a služieb v rámci EÚ“.

[101] Za posledných tridsať rokov sa na programe Erasmus+ a programoch, ktoré mu predchádzali, zúčastnilo vyše 10 miliónov ľudí. Prostredníctvom programu zameraného na príležitosti na vzdelávanie v zahraničí, ako aj prostredníctvom nadnárodných partnerstiev bolo poskytnutých vyše 1,7 miliardy EUR s cieľom vytvoriť inovačné prístupy a postupy v oblasti politiky na miestnej úrovni, ktorých prioritami sú sociálna inklúzia, podpora spoločných hodnôt a medzikultúrne porozumenie.

[102] V rámci činností s účasťou mládeže v programe Erasmus+ sa takisto budú od roku 2021 podporovať alternatívne, inovačné, inteligentné a digitálne formy účasti mládeže a občianskej angažovanosti, a to prostredníctvom širokej škály projektov zameraných na účasť organizovaných mládežou.

Občianske vzdelávanie má podporovať aktívne občianstvo a pomáhať mladým ľuďom nájsť si svoje miesto v dnešnej zložitej spoločnosti. Medzi možné činnosti patrí dobrovoľníctvo[103] v Európskom zbore solidarity, účasť na virtuálnych aktivitách prostredníctvom virtuálnej výmeny v rámci programu Erasmus+[104] alebo vycestovanie do zahraničia a objavovanie nových kultúr prostredníctvom iniciatívy Discover EU. Okrem toho sa v odporúčaní Rady o podpore spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby[105] vyzývajú členské štáty, aby zintenzívnili svoje úsilie a podporili spoločné hodnoty ako úcta k ľudskej dôstojnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právnemu štátu a rešpektovanie ľudských práv. V odporúčaní sa ďalej vyzýva k inkluzívnejším vzdelávacím systémom, lepšej podpore pedagogických pracovníkov a **výučbe o Európe** a jej členských štátoch, aby sa v žiakoch posilnil pocit príslušnosti k škole, miestnej komunite, ku krajine a taktiež k európskej rodine. Komisia bude naďalej pracovať na inovačných projektoch, ktoré podporujú občianske vzdelávanie a činnosti mladých ľudí vrátane budúceho programu Erasmus (2021 – 2027).

Európske hodnoty možno uplatňovať aj pri ekonomických činnostiach. **Sociálne hospodárstvo** zahŕňa obchodné štruktúry ako družstvá, vzájomné poisťovacie spolky, neziskové organizácie, nadácie a sociálne podniky s akoukoľvek právnou formou. Okrem toho, že tieto podniky a organizácie vytvárajú milióny pracovných miest, sú takisto motorom sociálnej inovácie. Stredobodom práce tohto sektora sú ľudia, solidarita a demokracia. Sektor prináša odpovede na súčasné problémy a podporuje myšlienku občianstva. Svedčia o tom najmä mnohé združenia a charity, ktoré doňho patria, a rýchly nárast dobrovoľníctva vo viacerých európskych krajinách. Sociálne hospodárstvo podporuje „hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí“. Komisia v rámci svojho akčného plánu v oblasti sociálneho hospodárstva, ktorý sa má prijať v druhej polovici roka 2021, prijme nové opatrenia na zlepšenie priaznivého prostredia pre sociálne hospodárstvo a sociálnu inováciu, čím podporí sociálnu inklúziu a účasť. Komisia bude naďalej rozvíjať svoj projekt regiónov európskeho sociálneho hospodárstva (ESER) a spolu s mestom Mannheim zorganizuje v máji 2021 samit o európskom sociálnom hospodárstve.

Komisia vo svojich politických usmerneniach zdôraznila dôležitosť **boja proti nerovnostiam** v EÚ. EÚ dosiahne svoj plný potenciál len vtedy, ak využije všetok svoj talent a rôznorodosť. Skutočnosť, že ľudia v EÚ naďalej čelia diskriminácii, oslabuje sociálnu súdržnosť, bráni hospodárstvu naplno využívať svoj potenciál a priamo ohrozuje základné práva a hodnoty EÚ. V súlade so záväzkom predsedníčky von der Leyenovej vybudovať „Úniu rovnosti“

[103] Dobrovoľníctvo je jedným z najviditeľnejších prejavov solidarity. Mladí ľudia, ktorí sa zapoja do Európskeho zboru solidarity, pomáhajú pri riešení identifikovaných potrieb miestnych komunít a prispievajú k riešeniu dôležitých spoločenských výziev. Dobrovoľníctvo ďalej mladým ľuďom umožňuje získať užitočné skúsenosti, zručnosti a kompetencie potrebné pre ich osobný, vzdelávací, sociálny, občiansky a profesijný rozvoj, čím sa zlepšuje ich zamestnateľnosť a zmysel pre aktívne občianstvo. Zo správ od účastníkov vyplýva, že 76 % dobrovoľníkov súhlasí, že sa po účasti na dobrovoľníckej činnosti plánuje aktívnejšie zapájať do spoločenského a politického života svojej komunity. Až 87 % dobrovoľníkov sa po návrate plánuje naďalej zapájať a aktivizovať v oblasti solidarity.“

[104] Vďaka nej sa môžu mladí ľudia v Európe a južnom Stredomorí zapájať do zmysluplných interkultúrnych aktivít na internete.

[105] 2018/C 195/01.

prijala Komisia **stratégiu EÚ pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025**[106]**,** akčný plán EÚ proti rasizmu[107] a strategické rámce pre LGBTIQ[108] a Rómov[109]. Ročný pracovný program Komisie na rok 2021 obsahuje ďalšie iniciatívy v tejto oblasti, ako napríklad: návrh na predchádzanie rodovo motivovanému násiliu a domácemu násiliu a boj proti nim, iniciatívu na rozšírenie zoznamu európskych trestných činov o všetky formy trestných činov z nenávisti a nenávistných prejavov, stratégiu v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a oznámenie o stratégii EÚ o boji proti antisemitizmu.

Opatrenie 13 – Komisia navrhne nové opatrenia v oblasti rovnosti a boja proti diskriminácii, ako sa uvádza v strategických dokumentoch.

Opatrenie 14 – Komisia bude u mladých Európanov podporovať pocit európskej identity, a to prostredníctvom programov ERASMUS+ a Európsky zbor solidarity, ako aj akcií Jean Monnet.

Opatrenie 15 – Komisia bude naďalej monitorovať vplyv reštriktívnych opatrení, predovšetkým tých, ktoré sa zaviedli počas krízy, na práva vyplývajúce z občianstva EÚ, slobodné a spravodlivé voľby a spravodlivú demokratickú diskusiu, až kým sa tieto opatrenia nezrušia, a bude naďalej zabezpečovať výmenu najlepších postupov týkajúcich sa týchto problémov medzi členskými štátmi v rámci európskej siete spolupráce v oblasti volieb.

5. Ochrana občanov EÚ v Európe a zahraničí, a to aj v časoch krízy/núdze

5.1 Solidarita v akcii zameraná na občanov v EÚ

Pandémia ochorenia COVID-19 a jej následky poukázali na význam solidarity medzi členskými štátmi, ako aj jednotlivými členmi spoločnosti. Pandémia ovplyvnila Európanov

[106] COM(2020) 152 final.
[107] Únia rovnosti: Akčný plán EÚ proti rasizmu na roky 2020 – 2025: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-2025_sk.pdf. Jedným z oznámených opatrení bolo, že Komisia zorganizuje seminár zameraný na voľby na výmenu a podporu najlepších postupov v oblasti inkluzívnej demokracie, ktorého cieľom sú kandidátske listiny, ktoré odrážajú rôznorodosť našej spoločnosti. Tento seminár je naplánovaný na rok 2022 s cieľom informovať o nadchádzajúcich voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2024.
[108] Únia rovnosti: Stratégia pre rovnosť LGBTIQ osôb na roky 2020 – 2025.
[109] V strategickom rámci EÚ pre rovnosť, začleňovanie a účasť Rómov sa stanovuje prístup na obdobie 2020 – 2030 založený na troch pilieroch. Týmto prístupom sa sociálne a hospodárske začleňovanie marginalizovaných Rómov dopĺňa o podporu rovnosti a účasti. Cieľom je teda poskytnúť všetkým Rómom príležitosť v plnej miere využiť svoj potenciál a zapájať sa do politického, spoločenského, ekonomického a kultúrneho života.

v rôznej miere, a to v závislosti od ich spoločenského postavenia, rodu, odvetvia, v ktorom pracujú, toho, či sú považovaní za kritický personál alebo nie, ale najmä v závislosti od ich veku a zdravotných predispozícií, pokiaľ ide o vplyv na zdravie. Pandémia takisto poukázala na existujúce nerovnosti v našej spoločnosti a prehĺbila ich[110]. Európska odpoveď bola rôznorodá, pričom zahŕňala EÚ a národné vlády, priemysel, občiansku spoločnosť a občanov aktívnych vo svojich komunitách[111].

Aby Komisia ochránila životy a živobytia a zabezpečila trvalú a úspešnú obnovu, navrhla nástroj **NextGenerationEU** – program obnovy v objeme 750 miliárd EUR, ako aj cielené navýšenia rozpočtu EÚ na obdobie 2021 – 2027. Komisia sa zaväzuje, že pre obnovu bude naďalej kľúčovou témou rovnosť, čím sa zabezpečí udržateľná a dlhodobá stabilita.

Európska verejnosť očakáva, že EÚ v budúcnosti zareaguje na zdravotné krízy účinnejšie. Komisia uznáva, že nové vakcíny proti ochoreniu COVID-19 by mohli prispieť k ukončeniu pandémie, a tak vo svojej reakcii na pandémiu ochorenia COVID-19 vypracovala **stratégiu EÚ týkajúcu sa vakcín proti ochoreniu COVID-19**[112], ktorá bola prijatá v júni 2020, s cieľom zabezpečiť prístup k týmto vakcínam prostredníctvom dohôd o predbežnom nákupe s poprednými výrobcami vakcín proti ochoreniu COVID-19. Komisia ďalej podporuje členské štáty v prípravách na úspešné nasadenie a dostatočné rozšírenie vakcíny proti ochoreniu COVID-19, keď bude k dispozícii[113]. Komisia takisto buduje silnú **európsku zdravotnú úniu**, ktorá bude lepšie chrániť zdravie občanov, pripraví EÚ a jej členské štáty, aby lepšie predchádzali budúcim pandémiám a lepšie ich riešili, a zlepší odolnosť európskych zdravotných systémov. Na tento účel prijala Komisia 11. novembra 2020 návrh nariadenia o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia[114] v snahe ďalej chrániť zdravie Európanov a spoločne reagovať na cezhraničné zdravotné krízy[115], spolu s návrhmi na rozšírenie mandátu Európskej agentúry pre lieky[116] a Európskeho centra pre prevenciu a kontrolu chorôb.

Komisia takisto navrhla nový program EÚ v oblasti zdravia – **EU4Health**, prostredníctvom ktorého podporí opatrenia na ochranu občanov v Únii pred závažnými cezhraničnými

[110] Pandémia ochorenia COVID-19 mala napríklad neprimerane negatívny vplyv na marginalizované rómske komunity, ktorým sú odopierané práva. Strategický rámec EÚ pre Rómov obsahuje osobitné usmernenie pre členské štáty s cieľom zabezpečiť, aby ich budúce stratégie lepšie pripravili na podobné krízy. Poznatky získané z pandémie majú takisto vplyv na výber hlavných cieľov nového rámca (napr. v oblasti bývania a základných služieb), ako aj opatrení, ktoré sa navrhujú v odporúčaní Rady (napr. podpora digitálnej integrácie a dištančného vzdelávania rómskych detí).

[111] Ďalšie informácie sa nachádzajú na: Koronavírus: Európska solidarita v akcii, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_sk.

[112] COM(2020) 245 final.

[113] V nadchádzajúcej farmaceutickej stratégii pre Európu sa okrem toho riešia dôležité otázky, ktoré už desaťročia trápia pacientov a systémy zdravotnej starostlivosti, napríklad prístupnosť a cenová dostupnosť liekov, udržateľnosť systémov zdravotnej starostlivosti a nedostatky liekov. Predpokladá sa v nej hodnotenie súčasného systému v snahe umožniť digitalizáciu a inováciu, najmä čo sa týka neuspokojených potrieb, a takisto opatrenia na podporu globálnej konkurencieschopnosti priemyslu EÚ. Stratégia prispeje k vybudovaniu systému odolnému voči krízam, vďaka ktorému sa zabezpečí prístup k bezpečným, kvalitným a účinným liekom za každých okolností.

[114] COM(2020) 727 final.

[115] COM(2020) 726 final.

[116] COM(2020) 725 final.

ohrozeniami zdravia a opatrenia na zlepšenie dostupnosti liekov, zdravotníckych pomôcok a ďalších výrobkov dôležitých v krízovej situácii v Únii, pričom prispeje k ich cenovej dostupnosti, podporí inováciu a posilní systémy zdravotnej starostlivosti a pracovnú silu v zdravotníctve, a to aj pomocou digitálnej transformácie.

Vykonávanie **Európskeho piliera sociálnych práv** v plnom rozsahu bolo od začiatku politickou prioritou Komisie pod vedením von der Leyenovej. Pre obnovu, ako aj pre vybudovanie spravodlivých a odolných hospodárstiev je kľúčové zabezpečiť, aby všetci pracovníci v EÚ mali dôstojné živobytie, pričom minimálne mzdy tu zohrávajú dôležitú úlohu. Minimálne mzdy sú relevantné v tých krajinách, ktoré sa plne spoliehajú na kolektívne dohodnuté dolné hranice mzdy, ako aj v tých, ktoré majú zákonnú minimálnu mzdu. Návrh Komisie[117] bol prijatý 28. októbra 2020. Európsky pilier sociálnych práv bude kompasom obnovy Európy a najlepším nástrojom na zabezpečenie toho, aby sa na nikoho nezabudlo. Komisia oznámila[118], že predloží ambiciózny akčný plán na zabezpečenie vykonávania pilieru v plnom rozsahu. Akčný plán prispeje k sociálno-hospodárskej obnove a odolnosti v strednodobom a dlhodobom horizonte s cieľom posilniť sociálnu spravodlivosť digitálnej a zelenej transformácie.

Kríza mala takisto negatívny vplyv na životy mladých ľudí, ktorý možno čiastočne zmierniť pomocou **záruky pre mladých ľudí**[119]. Záruka pre mladých ľudí, ktorá bola spustená v roku 2013 počas vrcholnej fázy predchádzajúcej krízy v oblasti zamestnanosti mladých ľudí, mala v mnohých členských štátoch významný transformačný účinok. Od jej spustenia vyše 24 miliónov mladých ľudí získalo ponuku zamestnania alebo ďalšieho vzdelávania, stáže alebo učňovskej prípravy, ktoré sú odrazovým mostíkom k budúcej kariére. Komisia vo svojom balíku na podporu zamestnanosti mladých ľudí v roku 2020[120] navrhla ďalšie opatrenia na podporu mladých ľudí na pracovnom trhu vrátane posilnenia záruky pre mladých ľudí a rozšírenia jej pôsobnosti na znevýhodnených mladých ľudí v rámci EÚ[121].

[117] COM(2020) 682 final.
[118] Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov zo 14. januára 2020: „*Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie*“, COM(2020) 14 final. Táto iniciatíva bola potvrdená v ročnom pracovnom programe Komisie na rok 2021.
[119] Záruka pre mladých ľudí predstavuje záväzok všetkých členských štátov, že zaistia, aby všetci ľudia mladší ako 25 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže do 4 mesiacov po tom, čo prídu o prácu alebo ukončia formálne vzdelanie.
[120] Balík je koordinovaný s Európskym programom v oblasti zručností a predovšetkým s návrhom Komisie na odporúčanie Rady týkajúcim sa odborného vzdelávania a prípravy (OVP), ktorý má ľuďom poskytnúť vyvážený súbor poznatkov, zručností a kompetencií, vďaka ktorým získajú pevné základy pre odolnosť, celoživotnú zamestnateľnosť, sociálne začlenenie, aktívne občianstvo a osobný rozvoj.
[121] COM(2020) 276 final.

Opatrenie č. 16 – Komisia spolu s členskými štátmi vykoná stratégiu EÚ týkajúcu sa vakcín proti ochoreniu COVID-19 a všetkým občanom poskytne rýchly, spravodlivý a cenovo dostupný prístup k týmto vakcínam. Komisia bude pokračovať v budovaní silnej európskej zdravotnej únie, v ktorej sa budú členské štáty spoločne pripravovať na zdravotnícke krízy a budú na ne spoločne reagovať, v ktorej budú prístupné, cenovo dostupné a inovatívne zdravotnícke potreby a v ktorej budú krajiny spolupracovať na zlepšení prevencie, liečby a následnej starostlivosti pri ochoreniach, ako je rakovina.

Opatrenie 17 – Komisia zvýši podporu pre mladých občanov EÚ vrátane tých, ktorí patria medzi znevýhodnené skupiny, aby im prostredníctvom posilnenia schémy záruky pre mladých ľudí pomohla získať prístup k vzdelaniu, odbornej príprave a napokon na trh práce.

5.2. Solidarita v akcii zameraná na občanov EÚ mimo EÚ

Pred globálnou pandémiou čoraz viac Európanov cestovalo mimo EÚ – a to aj do vzdialených destinácií[122]. Odhaduje sa, že takmer 7 miliónov občanov EÚ[123] cestuje do krajín alebo žije na miestach, kde nemajú zastúpenie[124]. Nie všetky členské štáty EÚ majú totiž ambasády alebo konzuláty v každej krajine sveta. Právo na rovnaký prístup ku **konzulárnej ochrane** je jedným z osobitných práv, ktoré zmluvy priznávajú občanom EÚ[125], a je hmatateľným príkladom európskej solidarity. Členské štáty musia pomôcť nezastúpeným občanom EÚ v tretích krajinách za tých istých podmienok, ako pomáhajú vlastným štátnym príslušníkom. Podľa rýchleho prieskumu Eurobarometra 485 okolo troch štvrtín respondentov (76 %) vie o tomto práve.

Zatiaľ čo konzulárna ochrana sa individuálnym občanom EÚ v tiesni vo svete väčšinou poskytuje na dennej báze, väčšie udalosti si vyžadujú **koordinovaný a spoločný postup celej EÚ27**. V posledných rokoch sa objavilo viacero udalostí, ktoré si vyžadovali spoločný postup, vrátane prírodných katastrof, teroristických útokov, občianskych nepokojov a príprav na globálne športové udalosti, ale nikdy nie v takom rozsahu a zložitosti ako počas pandémie COVID-19.

Členské štáty podporované Európskou komisiou a Európskou službou pre vonkajšiu činnosť vyvinuli **nevídané úsilie zamerané na repatriáciu** a dokázali medzi februárom a májom

[122] Veľa občanov EÚ vrátane tých s dvojitým občianstvom takisto trvalo žije v tretích krajinách.
[123] SWD(2018) 273 final.
[124] Termín „nezastúpený“ označuje občanov, ktorých členský štát buď nemá ambasádu ani konzulát v tretej krajine, alebo im nie je schopný poskytnúť pomoc.
[125] Toto právo je zakotvené v článku 20 ods. 2 písm. c) a v článku 23 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) a článku 46 Charty základných práv Európskej únie.

2020 prepraviť domov vyše pol milióna občanov EÚ, ktorých vo svete zasiahli cestovné obmedzenia z dôvodu pandémie COVID-19[126]. Komisia spolufinancovala z rozpočtu EÚ prostredníctvom mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany spoločné repatriačné lety až do výšky 75 %. Táto snaha bola dôkazom solidarity v akcii počas ťažkého obdobia a výhod konzulárnej ochrany ako jedného z práv vyplývajúcich z občianstva EÚ[127].

Pri organizácii repatriačných letov pre občanov EÚ, ktorí uviazli v zahraničí z dôvodu pandémie COVID-19, sa členské štáty zachovali správne, keď k **nezastúpeným a zastúpeným občanom EÚ pristupovali rovnako**. Ak boli dostupné repatriačné kapacity, pomoc sa dostala všetkým občanom Európskej únie[128].

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 ukázala, že je **ďalej potrebné posilniť solidaritu EÚ, aby boli občania EÚ v zahraničí lepšie chránení**, a to najmä počas kríz. Pokiaľ ide o schopnosť poskytovať pomoc v tretích krajinách, medzi členskými štátmi stále existujú veľké rozdiely vrátane veľkosti ich konzulárnych sietí, počtu miestnych zamestnancov a hmotného majetku dostupného na účely repatriácie. Keď členský štát nedokáže poskytnúť včasnú pomoc počas krízy, môže to mať vplyv nielen na nezastúpených občanov EÚ, ale aj na zastúpených občanov EÚ[129].

Vďaka poznatkom získaným z tejto krízy môžeme lepšie pochopiť dôležitú úlohu, ktorú zohrávajú delegácie EÚ v spolupráci s členskými štátmi EÚ pri repatriácii občanov a príprave zoznamov ľudí na komerčných letoch a letoch organizovaných vládami EÚ. Úloha delegácií EÚ je obmedzená súčasných právom EÚ len na koordináciu a poskytovanie informácií, ale väčšina občanov EÚ[130] by privítala, keby delegácie zohrávali aktívnejšiu úlohu pri poskytovaní pomoci občanom EÚ v tiesni[131]. Komisia v súvislosti so svojou kľúčovou prioritou „silnejšia Európa vo svete“ **preskúma smernicu o konzulárnej ochrane**, aby uľahčila uplatňovanie práva na konzulárnu ochranu vyplývajúceho z občianstva EÚ a aby posilnila solidaritu EÚ v snahe lepšie ochrániť občanov EÚ v zahraničí, predovšetkým počas kríz. Tým by sa rozšírila spolupráca medzi členskými štátmi a posilnila sa podporná úloha EÚ, vďaka čomu by sa čo najlepšie využila jej jedinečná sieť delegácií EÚ pri poskytovaní konzulárnej pomoci občanom EÚ v prípade núdze, napríklad tým, že by delegácie mohli organizovať repatriačné lety a vydávať náhradné cestovné doklady. Delegácie EÚ by mali

[126] Európska služba pre vonkajšiu činnosť na tento účel vytvorila osobitnú konzulárnu pracovnú skupinu, ktorá úzko spolupracovala s členskými štátmi a Koordinačným centrom Komisie pre reakcie na núdzové situácie (ERCC) v snahe koordinovať repatriácie.

[127] Táto snaha mala medzi občanmi vysokú viditeľnosť, keďže vyše 60 % respondentov počas otvorenej verejnej konzultácie uviedlo, že vedia o repatriačných letoch, ktoré členské štáty a Európska komisia zorganizovali pre tých občanov EÚ, ktorí sa v čase pandémie COVID-19 nachádzali v tretích krajinách.

[128] Z tejto obrovskej a historicky jedinečnej konzulárnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ a inštitúciami EÚ mali úžitok takisto občania partnerských krajín ako Nórsko, Srbsko, Švajčiarsko, Turecko a Spojené kráľovstvo, pričom ich štátni príslušníci sa takisto vrátili letmi organizovanými EÚ.

[129] Takisto je potrebné vziať do úvahy odchod Spojeného kráľovstva z EÚ, keďže táto krajina má veľkú konzulárnu sieť a kapacitu na pomoc v krízových situáciách.

[130] V prieskume Eurobarometra z roku 2020 sa vyše 9 z 10 respondentov (92 %) zhodlo, že ak by sa nachádzali v krajine mimo EÚ, v ktorej nepôsobí ambasáda alebo konzulát ich krajiny, a potrebovali by pomoc, radi by namiesto toho vyhľadali pomoc delegácie EÚ.

[131] Z otvorenej verejnej konzultácie k tejto správe rovnako vyplynulo, že okolo 90 % respondentov podporuje myšlienku, aby delegácie EÚ mohli v prípade potreby pomáhať občanom EÚ v tretích krajinách.

dopĺňať konzulárne siete členských štátov, predovšetkým v tretích krajinách, v ktorých jednotlivé členské štáty nemajú zastúpenie alebo sú zastúpené v malom počte. Keďže nie všetky tieto výzvy možno vyriešiť na základe článku 23 ZFEÚ (konzulárna ochrana), Komisia ďalej zváži, či nerozšíri právo na konzulárnu ochranu vyplývajúce z občianstva EÚ na základe článku 25 ods. 2 ZFEÚ.

Opatrenie 18 – Komisia v roku 2021 preskúma pravidlá EÚ týkajúce sa konzulárnej ochrany v snahe zlepšiť pripravenosť EÚ a členských štátov a ich schopnosť chrániť a podporovať občanov Európskej únie v časoch krízy.

6. Záver

Občianstvo EÚ je základom európskeho projektu. Občania od EÚ očakávajú, že bude chrániť ich práva a bude prinášať hodnotu do rôznych oblastí ich života. Globálna zdravotná kríza nám ďalej ukázala realitu súčasnej EÚ, kde je z dôvodu veľkého počtu cezhraničných spojení a účinkov presahovania potrebný spoločný európsky prístup s cieľom ochrániť životy a živobytia Európanov.

Už pred krízou spôsobenou ochorením COVID-19 nás nové politické, spoločenské a technologické výzvy primäli k opätovnému zamysleniu sa nad starými prístupmi a zavedením nových opatrení na ochranu a zlepšenie schopnosti občanov EÚ uplatňovať si svoje tri základné práva: slobodu pohybu, účasť na slobodných a spravodlivých voľbách a konzulárnu ochranu mimo EÚ. Ako sa však uvádza v tejto správe, koncepcia občianstva EÚ a opatrení EÚ zameraných na občanov má širší záber.

Komisia neustále monitoruje a posudzuje situáciu v členských štátoch a koná v súlade so zmluvami EÚ a judikatúrou Súdneho dvora. V nasledujúcich rokoch navrhne legislatívne opatrenia v niekoľkých oblastiach v snahe odstrániť nedostatky a zlepšiť právnu istotu občanov pri uplatňovaní svojich práv. Pokiaľ ide o iné oblasti, plné využívanie občianskych práv nezávisí len od právnych predpisoch, ale aj od ich vykonávania, čím by sa zmenil kontext a občania by mohli plne ťažiť z podstaty týchto práv. Pokiaľ ide o tieto oblasti, v tejto správe sa uvádzajú opatrenia, ktorými chce Komisia postupne dosiahnuť potrebné zmeny.

Komisia sa zaväzuje vykonávať opatrenia uvedené v tejto správe. S týmto cieľom bude spolupracovať s ostatnými – s inštitúciami EÚ, členskými štátmi, miestnymi a regionálnymi samosprávami, občianskou spoločnosťou, no najmä so samotnými občanmi.

Príloha – Kontrola opatrení ohlásených v správe o občianstve EÚ za rok 2017

Priority v období 2017 – 2019	**Opatrenia**
Podpora práv vyplývajúcich z občianstva EÚ a spoločných hodnôt EÚ	
1. V rokoch 2017 a 2018 uskutočniť v **rámci celej EÚ kampaň na zvýšenie informovanosti a povedomia o právach vyplývajúcich z občianstva EÚ** vrátane konzulárnej ochrany a volebných práv pred európskymi voľbami v roku 2019.	• Komisia v úzkej spolupráci s Európskym parlamentom uskutočnila **informačné a komunikačné kampane** zamerané aj na úlohu EÚ, spôsob hlasovania a spôsob zapájania sa s cieľom podporiť volebnú účasť a posilniť postavenie občanov, aby pred voľbami do **Európskeho parlamentu v máji 2019** prijali informované rozhodnutia. Tieto kampane boli proaktívne a viacjazyčné so silným miestnym rozmerom a občania získali informácie o lehotách na registráciu, miestach, kde sa dá zaregistrovať, a všetkých potrebných praktických krokoch. • V **lete 2018** Komisia (GR pre spravodlivosť) uskutočnila úspešnú mediálnu kampaň zameranú na informovanie **občanov EÚ, ktorí sa rozhodli cestovať, o ich práve na konzulárnu ochranu v zahraničí.** Kampaň predstavovala začiatok uplatňovania smernice EÚ o konzulárnej ochrane.
2. Prijať opatrenie na posilnenie **Európskej dobrovoľníckej služby** a podporovať jej prínosy a začlenenie dobrovoľníctva do vzdelávania. Do roku 2020 vyzvať prvých 100 000 mladých Európanov, aby sa zapojili do dobrovoľníckej činnosti v rámci **Európskeho zboru solidarity**, vďaka čomu budú mať príležitosť rozvíjať si nové zručnosti a získať užitočné skúsenosti, vykonávať činnosť, ktorá bude výrazným prínosom pre spoločnosť v celej EÚ, a nadobudnúť cenné skúsenosti a zručnosti na začiatku svojej kariéry.	• **Nariadenie (EÚ) 2018/1475**, v ktorom sa stanovuje právny rámec **Európskeho zboru solidarity**, nadobudlo účinnosť v októbri 2018. V nariadení sa stanovuje právny rámec pre mladých ľudí, ktorí sa zapoja do dobrovoľníckej činnosti alebo pracujú na prospešných projektoch v celej Európe v rámci Európskeho zboru solidarity.
3. Zaručiť podstatu občianstva EÚ a jeho základných hodnôt. Vypracovať správu o **vnútroštátnych systémoch udeľovania občianstva EÚ investorom**, v ktorej sa opíše činnosť Komisie v tejto oblasti, existujúce vnútroštátne právne predpisy a postupy a uvedú sa určité usmernenia pre členské štáty.	• Komisia v **januári 2019 prijala svoju správu o** systéme udeľovania občianstva EÚ investorom a systéme udeľovania povolení na pobyt v EÚ investorom [COM(2019) 12 final]. Je to prvá komplexná faktická štúdia o všetkých systémoch udeľovania občianstva EÚ investorom („zlaté pasy“) a udeľovania povolení na pobyt v EÚ investorom („zlaté víza“). V správe sa uvádzajú existujúce postupy a identifikujú riziká, ktoré z týchto systémov vyplývajú pre EÚ, najmä pokiaľ ide o bezpečnosť, pranie špinavých peňazí, daňové úniky a korupciu. Komisia bude naďalej monitorovať širšie otázky spojené so súladom s právnymi predpismi EÚ, ktoré vznikli na základe týchto systémov. • Rada **v máji 2018** prijala **odporúčanie o podpore spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby**. Cieľom odporúčania je podporovať pocit spolupatričnosti – sprostredkúvať spoločné hodnoty, praktizovať inkluzívne vzdelávanie a vzdelávať o EÚ a jej členských štátoch s cieľom pomôcť posilniť pocit príslušnosti k škole, miestnej komunite, ku krajine a taktiež k európskej rodine. Ako súčasť prvého balíka realizovaného v súvislosti s európskym vzdelávacím priestorom Rada v **máji 2018** takisto prijala **odporúčanie o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie**, ktoré obsahuje kompetencie týkajúce sa

	občianstva. • Komisia (GR pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru) v novembri 2019 ohlásila Cenu Jana Amosa Komenského, ktorá sa udeľuje stredným školám, ktoré používajú pri výučbe o Európskej únii kreatívne metódy. • Komisia (GR pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru) v rokoch 2017, 2018 a 2019 udelila **Cenu Altiera Spinelliho za osvetovú činnosť**, ktorá sa udeľuje za výnimočné diela, ktoré prehlbujú vedomosti občanov o EÚ a zvyšujú ich informovanosť.
Podpora a zvýšenie účasti občanov na demokratickom živote EÚ	
1. Zintenzívniť **dialógy s občanmi** a podnietiť verejné diskusie s cieľom zlepšiť informovanosť verejnosti o vplyve EÚ na každodenný život občanov a podporovať výmenu názorov s občanmi.	• Od roku 2014 až do volieb do Európskeho parlamentu v máji 2019 bolo zorganizovaných okolo 1 800 dialógov s občanmi na vyše 635 rôznych miestach, na ktorých sa zúčastnilo okolo 200 000 občanov každej štátnej príslušnosti, veku, rasy, náboženstva a politického názoru. Každý jeden eurokomisár sa aktívne zúčastnil na týchto diskusiách, ktoré pomohli občanom pochopiť, ako využiť politiky EÚ vo svoj prospech v úsilí zintenzívniť priamu angažovanosť s vysokými riadiacimi pracovníkmi Komisie, ako aj všeobecnejšie v rámci demokracie EÚ.
2. Podať správu o vykonávaní **právnych predpisov EÚ týkajúcich sa miestnych volieb**, aby sa zabezpečilo, že občania EÚ si môžu účinne uplatňovať svoje právo voliť na miestnej úrovni.	• V nadväznosti na svoje záväzky v správe o občianstve EÚ za rok 2017 Komisia vo **februári 2018 vydala správu** (COM/2018/044 final) o práve občanov EÚ voliť a byť volený vo voľbách do orgánov územnej samosprávy, keď žijú v inom členskom štáte EÚ. Správa sa zaoberá tým, ako si títo „migrujúci“ občania uplatňovali svoje práva od roku 2012 a ukázala, ako zlepšiť poznatky o ich demokratickej účasti, ako informovať občanov a zvyšovať ich informovanosť o tomto práve, ako uľahčiť volebný proces a ako zapojiť zainteresované strany, aby pomohli dosiahnuť tento cieľ. V tejto správe sa uvádzajú postupy používané členskými štátmi zamerané na podporu demokratickej angažovanosti občanov.
3. Podporovať najlepšie postupy, ktoré pomáhajú občanom voliť a byť volení vo voľbách EÚ, okrem iného aj postupy zamerané na zachovanie práva voliť po presťahovaní sa do iného členského štátu a na cezhraničný prístup k politickému spravodajstvu, s cieľom podporiť volebnú účasť a širokú demokratickú účasť s ohľadom na voľby do Európskeho parlamentu v roku 2019.	• Komisia vo februári 2018 vydala **odporúčanie o posilnení európskeho charakteru a účinného priebehu volieb do Európskeho parlamentu v roku 2019** [C(2018) 900 final]. Vyzývala v ňom zodpovedné vnútroštátne orgány, aby podporili uplatňovanie volebných práv nedostatočne zastúpených skupín vrátane osôb so zdravotným postihnutím a aby sa celkovo podporil demokratický priebeh a vysoká volebná účasť. • Tie isté orgány dostali takisto za úlohu, aby na základe skúseností členských štátov určili najlepšie postupy zisťovania, zmierňovania a riadenia **rizík, ktoré pre volebný proces** predstavujú kybernetické útoky a dezinformácie. S týmto cieľom Komisia v **apríli 2018 zorganizovala podujatie** zamerané na plánovanú výmenu postupov medzi členskými štátmi, ktoré obsahovalo prezentácie o zvyšovaní účasti zdravotne postihnutých občanov ako kandidátov. • **Komisia** v rámci širšieho úsilia zabezpečiť slobodné a spravodlivé voľby **prijala v septembri 2018 balík volebných opatrení**, ktorý obsahoval oznámenie a odporúčanie a ktorým chcela podporiť členské štáty v tom, aby si vytvorili **vnútroštátne volebné siete**, ktoré by zahŕňali vnútroštátne orgány s právomocami v oblasti volebných záležitostí a orgány zodpovedné za monitorovanie a presadzovanie pravidiel, ktoré

	sa týkajú online činností súvisiacich s voľbami. Vnútroštátne volebné siete pre spoluprácu určili kontaktné miesta, ktoré sa zapoja do **európskej siete spolupráce v oblasti volieb**, ktorá slúži ako platforma na varovanie pred hrozbami, výmenu najlepších postupov, diskusiu o spoločných riešeniach identifikovaných výziev a podporu spoločných projektov a akcií medzi vnútroštátnymi sieťami. • Komisia v novembri 2018 venovala svoje **Výročné kolokvium o základných právach** téme **demokracie v EÚ**. Stretli sa na ňom zástupcovia národných vlád členských štátov, medzinárodných organizácií, súkromného sektora, akademickej obce a občianskej spoločnosti na vysokej úrovni, aby diskutovali o: i) otázke demokratickej účasti občanov EÚ na demokratickej diskusii a ich politického zastúpenia v nej; ii) úlohe občianskej spoločnosti v dynamickej demokracii a iii) význame transparentnosti a spoľahlivých informácií v súvislosti s informovanou a inkluzívnou demokratickou diskusiou a bezpečnými voľbami. • Komisia ďalej nabádala k podpore práv občanov EÚ na miestnej úrovni vďaka financovaniu z **programu Práva, rovnosť a občianstvo**, ako aj prostredníctvom podujatí, napríklad Európskeho týždňa regiónov a miest.
Zjednodušenie každodenného života občanov EÚ	
1. Predložiť návrh na vytvorenie „**jednotnej digitálnej brány**“, aby občanom poskytla jednoduchý online prístup k informačným, asistenčným službám a službám riešenia problémov a možnosť vykonať administratívne postupy v cezhraničných situáciách online prepojením relevantného obsahu na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni so službami, a to bezproblémovým a používateľsky ústretovým spôsobom, ktorý je zameraný na používateľa. Okrem toho posúdiť odstraňovanie byrokracie vo vnútroštátnych orgánoch verejnej správy, v súlade s ktorým majú občania a podniky predkladať svoje údaje len raz.	• **Nariadenie (EÚ) 2018/1724** o zriadení **jednotnej digitálnej brány** na poskytovanie prístupu k informáciám, postupom a asistenčným službám a službám riešenia problémov a o zmene nariadenia (EÚ) č. 1024/2012 nadobudlo účinnosť 11. decembra 2018. Nová brána je plne začlenená do zmodernizovaného portálu Vaša Európa a poskytuje prístup k online informáciám a postupom, ako aj k asistenčným službám a službám riešenia problémov pre jednotlivcov a spoločnosti.
2. Ďalej uľahčovať a podporovať **multimodálne cestovanie v celej EÚ**, aby sa mobilita občanov EÚ stala efektívnejšia a užívateľsky ústretová, pomocou špecifikácie informačných služieb pre multimodálne cestovanie v celej EÚ a zlepšením interoperability a kompatibility systémov a služieb.	• V delegovanom nariadení 2017/1926 z 31. mája 2017, ktorým sa dopĺňa smernica 2010/40/EÚ o inteligentných dopravných systémoch, sa stanovuje rámec na zlepšenie poskytovania informačných služieb o multimodálnom cestovaní v celej EÚ. Stanovili sa ním požiadavky potrebné na to, aby boli informačné služby o multimodálnom cestovaní v celej EÚ presné a cezhranične dostupné. Stanovujú sa v ňom špecifikácie potrebné na zabezpečenie prístupnosti, výmeny a aktualizácie štandardizovaných cestovných údajov a dopravných informácií a rozdeleného plánovania cesty na poskytovanie informačných služieb o multimodálnom cestovaní v Európskej únii. • **Rok 2018 bol vyhlásený za „Rok multimodality“** – rok, počas ktorého Komisia zvýšila význam multimodality pre dopravný systém EÚ tým, že zorganizovala sériu podujatí zameraných na podporu fungovania sektora dopravy ako plne integrovaného „systému“.
Posilnenie bezpečnosti a podpora rovnosti	

1. V prvom štvrťroku 2017 dokončiť štúdiu o politických možnostiach EÚ na zlepšenie zabezpečenia **preukazov totožnosti a dokladov o pobyte** občanov EÚ, ktorí majú pobyt v inom členskom štáte, a ich rodinných príslušníkov, ktorí nie sú občanmi EÚ. Komisia vyhodnotí ďalšie kroky, možnosti a ich vplyvy z hľadiska možnej legislatívnej iniciatívy do konca roka 2017.	• **Nariadenie (EÚ) 2019/1157 z** 20. júna 2019 o posilnení zabezpečenia preukazov totožnosti občanov Únie a dokladov o pobyte vydávaných občanom Únie a ich rodinným príslušníkom vykonávajúcim svoje právo na voľný pohyb nadobudlo účinnosť 1. augusta 2019 a začne sa **uplatňovať od 2. augusta 2021**. Jeho cieľom je pomôcť migrujúcim občanom EÚ a ich rodinným príslušníkom uplatňovať si svoje právo EÚ na voľný pohyb prostredníctvom zvýšenia spoľahlivosti a prijímania ich dokladov v cezhraničných situáciách. Zároveň je jeho cieľom posilnenie európskej bezpečnosti prostredníctvom odstránenia bezpečnostných nedostatkov vyplývajúcich z dokladov, ktoré nie sú bezpečné. • Preukazy totožnosti budú mať po novom rovnaké bezpečnostné prvky ako pasy a oba druhy cestovných dokladov budú zahŕňať vysoko bezpečný bezkontaktný čip s fotografiou a odtlačkami prstov držiteľa. Členské štáty začnú vydávať nové preukazy totožnosti v roku 2021. Všetky nové preukazy totožnosti budú musieť zodpovedať novým bezpečnostným normám.
2. V roku 2017 posúdiť, ako modernizovať pravidlá v oblasti **náhradných cestovných dokladov pre nezastúpených občanov EÚ** vrátane bezpečnostných prvkov spoločného formátu EÚ s cieľom zaručiť, aby si občania mohli účinne uplatniť právo na konzulárnu ochranu.	• **Smernica Rady (EÚ) 2019/997** z 18. júna 2019, ktorou sa zavádza náhradný cestovný doklad EÚ a zrušuje rozhodnutie 96/409/SZBP, nadobudla účinnosť 10. júla 2019. Jej cieľom je lepšie zabezpečiť doklady a zefektívniť príslušné postupy. • Na základe smernice sa aktualizujú pravidlá, formát a ochranné prvky náhradného cestovného dokladu EÚ (NCD). **Zjednodušujú sa ňou formálne náležitosti pre nezastúpených občanov EÚ v krajinách mimo EÚ** v prípade straty, odcudzenia alebo zničenia pasu alebo cestovného dokladu v snahe zabezpečiť, aby im iný členský štát poskytol náhradný cestovný doklad a oni sa mohli vrátiť domov. Vďaka smernici si tak môžu nezastúpení občania EÚ **ľahko a účinnejšie uplatniť svoje právo na konzulárnu ochranu**. Cieľom smernice je ďalej zabezpečiť súlad medzi osobitnými podmienkami a postupmi vydávania NCD EÚ a všeobecnými pravidlami týkajúcimi sa opatrení koordinácie a spolupráce v snahe uľahčiť konzulárnu ochranu nezastúpených občanov EÚ v krajinách mimo EÚ.
3. V roku 2017 vykonať **kampaň zameranú na boj proti násiliu na ženách**, aktívne podporovať pristúpenie EÚ k Istanbulskému dohovoru spolu s členskými štátmi a predložiť návrhy na riešenie problémov **rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom**, ktorým čelia pracujúce rodiny.	• Vtedajšia eurokomisárka Věra Jourová odštartovala v roku 2017 „**Rok cielených opatrení zameraných na boj proti násiliu na ženách**“ s cieľom zvýšiť informovanosť, uľahčiť vnútroštátnu a cezhraničnú spoluprácu, poskytovať informácie a vzdelávať o násilí na ženách. Napríklad 12 vnútroštátnym orgánom a 32 miestnym projektom zameraným na boj proti násiliu na ženách po celej EÚ bolo vyčlenených 15 miliónov EUR. **Komunikačná kampaň Non.No.Nein.** Európskej komisie, ktorá používala hešteg #SayNoStopVAW, podnietila cielené opatrenia, pričom do konca roka 2018 vznikali nové komunikačné nástroje. • **Smernica (EÚ) 2019/1158** z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, nadobudla účinnosť 1. augusta 2019. Jej cieľom je zvýšiť účasť žien na trhu práce a čerpanie dovoleniek z rodinných dôvodov a pružných foriem organizácie práce. Nový akt ďalej poskytuje pracovníkom možnosť čerpať

	dovolenku, aby sa mohli starať o rodinných príslušníkov, ktorí potrebujú podporu. Z právnych predpisov vyplýva, že rodičia a osoby s opatrovateľskými povinnosťami si tak budú môcť lepšie zosúladiť rodinný a pracovný život a spoločnosti budú mať úžitok z motivovanejších pracovníkov.
4. Pôsobiť na zlepšenie sociálneho prijímania lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (osoby LGBTI) v celej EÚ vykonávaním zoznamu opatrení s cieľom pokročiť v rovnosti LGBTI a aktívne podporiť uzatvorenie rokovaní o navrhovanej horizontálnej **antidiskriminačnej smernici.**	• Komisia podporila každé predsedníctvo Rady od roku 2008 pri presadzovaní **návrhu smernice o rovnakom zaobchádzaní**. Napriek tomu však návrh zostáva zablokovaný v Rade, kde sa vyžaduje jednomyseľný súhlas. • Komisia prijala 22. júna 2018 **odporúčanie o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie** s cieľom zabezpečiť, aby vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie boli nezávislé a účinné. V odporúčaní sa stanovujú minimálne normy týkajúce sa mandátu subjektov pre rovnaké zaobchádzanie, ich nezávislosti, ich účinnosti vrátane dostatočných zdrojov a primeranej právomoci a vnútroštátnej štruktúry inštitúcií pre rovnosť. • Komisia vydala v apríli 2019 **oznámenie [COM(2019) 186]**, v ktorom zdôraznila rozdiely v ochrane a navrhla spôsoby, ako uľahčiť rozhodovanie v oblasti nediskriminácie prostredníctvom **posilneného hlasovania kvalifikovanou väčšinou a riadneho legislatívneho postupu**. • Komisia v októbri 2019 uverejnila **osobitný prieskum Eurobarometra 493 – „Diskriminácia v EÚ“**, ktorý obsahoval podrobné údaje z členských štátov o prijatí LGBTI osôb v spoločnosti a o vnímaní diskriminácie založenej na sexuálnej orientácii, rodovej príslušnosti a sexuálnej charakteristike. Podpora pre vzťahy LGBTI v EÚ celkovo narástla, hoci sa medzi členskými štátmi EÚ výrazne líši. • Komisia ďalej podporila rovnosť prostredníctvom vzdelávania, kultúry, mládeže a športu, a to aj prostredníctvom digitálneho akčného plánu na rok 2018, ktorý obsahuje opatrenia na podporu dievčat (vo veku 12 – 18 rokov) pri rozvoji digitálnych a podnikateľských zručností prostredníctvom vzdelávacích seminárov v spolupráci s EIT. Opatrenie bude pokračovať a v novom akčnom pláne (2021 – 2027) sa ešte rozšíri. Súčasťou **strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020)** je takisto špecializovaná pracovná skupina zameraná na **podporu spoločných hodnôt a inkluzívneho vzdelávania**, ktorá združuje odborníkov z členských štátov, aby si vymieňali najlepšie postupy na témy ako práva LGBTI osôb, rodový rozdiel a integrácia migrantov a utečencov.